

ראשון

И говорил Превечный Моисею и
Аарону, сказав:

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימַר

Вот законоположение, которое
заповедал Превечный, сказав: объяви
сынам Израилевым, чтобы привели к
тебе рыжую телицу, без порока, на
которой нет недостатка, на которую
не возлагалось ярмо.

2 זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דִּבֶּר |

אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיוּ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר

אֵין-בָּהּ ^{anything} מִוֹם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ עֹל:

דָּא גְזִירַת אֲוִרִיתָא דִּי פְקִיד יִי לְמִימַר מִלִּיל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבוּן לָךְ תּוֹרַתָא סְמוּקְתָא שְׁלֵמָתָא דִּי לִית
בָּהּ מוּמָא דְלֹא סְלִיק עָלֶיהָ גִּירָא

Rashi

זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקה
גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה (יומא סז, ב):
ויקחו אליו. לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר (במדבר רבה):
אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמיות שאם היו בה שתי שערות שחורות פסולה (ספרי קכג. פרה ב, ה):

И дайте ее Елеазару священнику,
пусть выведет он ее вон из стана, и
пусть зарежут ее при нем.

3 וַנִּתְּנָהּ אֵתָהּ אֶל-אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֶתָהּ אֶל-מַחֲוֵץ

לְמַחֲנֶה וְשַׁחֲט אֶתָהּ לִפְנָיו:

וְתִתְּנוּן יִתָּהּ לְאֶלְעָזָר כֹּהֵנָא וַיִּפֶּק יִתָּה לְמַבְרָא
לְמַשְׁרִיתָא וַיִּכּוֹס יִתָּה קַדְמוּהִי

אלעזר. מצותה בסגן (ספרי שם):

אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות (יומא סח, א. ספרי):

ושחט אותה לפניו. זר שוחט ואלעזר רואה (יומא מב. ספרי קכג):

И пусть возьмет Елеазар священник
перстом своим крови её, и покропит
кровию её к передней стороне намета
откровения семь раз.

וְיִסֹבֵב אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא מִדְּמָה בְּאַצְבָּעֵיהּ יְיָדֵי לְקַבֵּל אִפִּי
מִשְׁכָּן זִמְנָא מִדְּמָה שְׁבַע זְמַנִּין

4 וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאַצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־
נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדְּמָה שְׁבַע פְּעָמִים:

אל נוכח פני אהל מועד. עומד במזרחו של ירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם (יומא סח, א. ספרי

שם):

И пусть сожгут телицу при его глазах,
кожу её и мясо её и кровь её с
пометом её пусть сожгут.

וְיִקְדָּה יֵת תּוֹרְתָא לְעִינוּהִי יֵת מִשְׁכָּה יֵת בְּשָׂרָהּ וְיֵת
דְּמָה עַל אֲכֹלָהּ יִקְדָּה

5 וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ
וְאֶת־דְּמָהּ עַל־פְּרִשָּׁהּ יִשָּׂרַף:

И пусть возьмет священник кедрового
дерева и иссопа и червленной нити, и
бросит на место сожжения телицы.

וְיִסֹבֵב כֹּהֵנָא אֶעָא דְאַרְזָא וְאַזְזֹבָא וְצִבְעֵ זְהוּרֵי וְיִרְמִי
לְגוֹ יְקִידַת תּוֹרְתָא

6 וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאַזְזֹב וְשִׁנִּי וְתוֹלַעַת
וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרַפַת הַפָּרָה:

И пусть вымоет священник одежды
свои, и погрузит тело свое в воду,
после чего может войти в стан, и
нечист будет священник до вечера.

וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי כֹהֵנָא וְיִסְחִי בְּשָׂרִיהּ בְּמֵיָא וּבִתְרֵי כֵּן
יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא וְיִהִי מְסָאב כֹּהֵנָא עַד רַמְזָא

7 וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם וְאַחֲרַיִם יָבוֹא
אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב:

אל המחנה. למחנה שכנה שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות אלא זב ובעל קרי ומצורע (פסחים סז, א):
וטמא הכהן עד הערב. סרסו ודרשו וטמא עד הערב ואחר יבוא אל המחנה:

И сожигавший ее пусть вымоет
одежды свои в воде и погрузит тело
свое в воду, и нечист будет до вечера.

וְדִמְיוֹקָד יִתֶּה יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי בְּמֵיָא וְיִסְחִי בְּשָׂרָהּ
בְּמֵיָא וְיִהִי מְסֻאָב עַד רְמֻשָּׁא

И человек чистый пусть соберет
пепел телицы, и положит вне стана
на чистое место, и да будет он у
общества сынов Израилевых в
хранении, для воды очищения; это
очистительная жертва.

וְיִכְנוֹשׁ גִּבֹּר דְּכִי יֵת קְטָמָא דְּתוֹרְתָא וְיִצְנַע לְמַבְרָא
לְמִשְׁרִיתָא בְּאַתֵּר דְּכִי וְתִהִי לְכֹנְשָׁתָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַטְרָא לְמִי אֲדִיוֹתָא חֲטָאָתָא הִיא

8 וְהִשְׂרִף אֹתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו בְּמֵיִם וְרָחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמֵיִם

וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

9 וְאָסַף | אִישׁ טָהוֹר אֶת אֶפֶר הַפָּרָה וְהֵנִיחַ מִחוּץ

לְמַחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לְעֹלֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נְדָה ^{properly} חֲטָאָתָא הִוא:

והניח מחוץ למחנה. לשלשה חלקים מתחלקת אחד נתן בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות ואחד נתן בחיל זה של
משמרות היה חוץ לעזרה ליטול ממנו בני העיירות וכל הצריכין להטהר וזה שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות
מקדשין הימנה וזה שבחיל נתון למשמרת מגזירת הכתוב שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת (ספרי קכד. פרה ג, יא):
למי נדה. למי הזייה כמו (איכה ג, נג) וידו אבן בי (זכריה ב, ד) לידות את קרנות הגוים לשון זריקה:
חטאת הוא. לשון חטוי כפשוטו ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים להאסר בהנאה (ספרי שם. מנחות
נא, ב):

И собравший пепел телицы пусть
 вымоет одежды свои, и нечист будет
 до вечера. И да будет это для сынов
 Израилевых и для пришельца,
 проживающего среди их,
 постановлением вечным:

וַיִּצְבֹּעַ דְּכַנִּישׁ יֵת קִטְמָא דְתוֹרְתָא יֵת לְבוּשׁוֹהִי וַיְהִי
 מְסֻאָב עַד רַמְשָׁא וְתֵהִי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוּרֵיָא
 דִּיתְגִּירֹון בִּינְיָהוֹן לְקִיִּים עֲלָם

Кто прикоснется к мертвецу, ко
 всякому трупу человеческому, и
 нечист будет семь дней,

דִּיקָרַב בְּמִיתָא לְכָל נִפְשָׁא דְאַנְשָׁא וַיְהִי מְסֻאָב
 שְׁבַע יוֹמִין

Тот должен очистить себя этим в
 третий день и в седьмой день, и будет
 чист; а если он не очистит себя в
 третий день и в седьмой день, то не
 будет чист.

הוא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה יְדָכִי
 וְאִם לֹא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה
 לֹא יְדָכִי

10 וְכִבֹּס הָאֵטָף אֶת־אֶפְרַי הַפָּרָה אֶת־בִּגְדָיו וְטָמֵא

עַד־הָעֶרֶב וְהִיְתָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר הַגֵּר בְּתוֹכָם

לְחֻקַּת עוֹלָם:

11 הַנִּגָּע בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים:

12 הוּא יִתְחַטֵּא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר

וְאִם־לֹא יִתְחַטֵּא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא

יִטְהַר:

Rashi

הוא יתחטא בו. באפר הפרה (ס"א הזה):

Всякий, кто прикоснется к мертвецу,
к трупу человека, который умер, и, не
очистив себя, осквернит скинию
Превечного, — лице то да истребится
из среды Израиля, ибо водою
очищения не покроплено на него,
нечист он, еще нечистота его на нем.

כָּל דִּיקָרֵב בְּמִיתָא בְּנִפְשָׁא דְאִנְשָׁא דִּי יָמוּת וְלֹא יְדִי
עֲלוּהִי יֵת מִשְׁכָּנָא דִּי סָאֵב וַיִּשְׁתַּצִּי אִנְשָׁא הֵהוּא
מִיִּשְׂרָאֵל אֲרִי מִי אֲדִיוֹתָא לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוּהִי מִסָּאֵב
יְהִי עוֹד סְאוּבְתִיה בִּיה

Rashi
במת בנפש. ואי זה מת של נפש האדם להוציא נפש בהמה שאין טומאתה צריכה הזאה (ולא טומאת שבעה) דבר אחר
בנפש זו רביעית דם (חולין עב, א):
את משכן ה' טמא. אם נכנס לעזרה אפילו בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד טמאתו בו. אף על פי שטבל:

Вот наставление: когда человек умрет
в шатре, то всякий, входящий в шатер,
и все, что в шатре, нечисто будет семь
дней.

דא אורִיתָא אִנְשָׁא אֲרִי יָמוּת בְּמִשְׁכָּנָא כָּל דְּעָלִל
לְמִשְׁכָּנָא וְכָל דִּי בְּמִשְׁכָּנָא יְהִי מִסָּאֵב שְׁבַעַא יוֹמִין

И всякий открытый сосуд, на котором
нет плотно примыкающей крышки,
нечист.

וְכָל מִן דְּחִסְפָּא פְתִיחַ דְּלִית מְגִופַת שְׂיִיעַ מִקַּף עֲלוּהִי
מִסָּאֵב הוּא

13 כָּל־הַנִּגַּע בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא

אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל

כִּי לֹא נָדָה לֹא־זָרַק ^{to sprinkle} עָלָיו טָמֵא יְהוָה עוֹד

^{impure}
טָמְאָתוֹ בּוֹ:

14 זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי־יָמוּת בְּאֶהָל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֶהָל

וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֶהָל יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים:

Rashi
כל הבא אל האהל. בעוד שהמת בתוכו:

15 וְכָל כֵּל פְּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד ^{bracelet} ^{cord} פְּתִיל עָלָיו

טָמֵא הוּא:

Rashi

וכל כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור טמא הוא אם יש צמיד פתיל עליו טהור (שם כח. ספרי קכו):
פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן (בראשית ל, ח) נפתולי אלהים נפתלתי נתחברתי עם אחותי:

И всякий, кто прикоснется на
открытом поле к убитому мечем, или
к мертвецу, или к кости
человеческой, или ко гробу, нечист
будет семь дней.

וכל די יקרב על אפי חקלא בקטל חרבא או במיתא
או בגרמא דאנשא או בקברא יהי מסאב שבועא יומין

16 וְכֹל אֲשֶׁר-יִגַע עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחַלְל־חֶרֶב אוֹ בַּמָּוֶת

אוֹ-בְעֵצֶם אָדָם אוֹ בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים:

Rashi

על פני השדה. רבותינו דרשו (חולין עב, א. ספרי קכז) לרבות גולל ודופק ופשוטו על פני השדה שאין שם אהל מטמא המת שם בנגיעה:

Для такого нечистого пусть возьмут
пепла сожженной очистительной
жертвы, и нальют на него живой воды
в сосуд.

ויסבון לדמסאב מעפר יקידת חטאתא ויתן עלוהי מי
מבוע למן

17 וְלָקְחוּ לְטִמָּא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְיָתִן עָלָיו מֵיִם

חַיִּים אֶל-כֵּלֵי:

И пусть человек чистый возьмет
иссопа, и омочит в эту воду, и
покропит на шатер и на все сосуды и
на лица, которые были там, и на
прикоснувшегося к кости, или к
убитому, или к мертвецу, или ко
гробу.

ויסב אזובא ויטבול במיא גבר דכי ידי על משכנא
ועל כל מניא ועל נפשתיא די הוה תמן ועל דיקרב
בגרמא או בקטילא או במיתא או בקברא

18 וְלָקַח אֶזְוָב וְיִטְבֹּל ^{to dip} בְּמֵיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה

עַל-הָאֹהֶל וְעַל-כָּל-הַכֵּלִים וְעַל-הַנֶּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם

וְעַל-הַנִּגָּע בְּעֵצֶם אוֹ בְּחַלָּל אוֹ בַּמָּוֶת אוֹ בְּקֶבֶר:

Пусть покропит чистый на нечистого
в третий день и в седьмой день, и
очистит его в седьмой день; тогда
пусть вымоет он одежды свои, и
выкупается в воде, и будет чист к
вечеру.

וְיָדֵי דָכִיָּא עַל מְסַאָבָא בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה וְיִדְכִּינִיָּה בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְיִצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחִי בְּמֵיָּא וְיִדְכִּי בְּרַמְשָׁא

Rashi

וחטאו ביום השביעי. הוא גמר טהרתו (ספרי):

Человек же, который, сделавшись
нечистым, не очистит себя, лицо это
да истребитсЯ из среды собрания,
когда оно осквернило святилище
Превечного; водою очищения не
покроплено на него, нечист он.

וּגְבֵר דִּי יִסְתָּאָב וְלֹא יָדִי עֲלוֹהִי וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׁא הֵהוּא
מִגּוֹ קְהָלָא אֲרִי יָת מְקַדָּשָׁא דִּי סָאִיב מִי אֲדִיּוֹתָא לֹא
אֲזַדְרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסַאָב הוּא

Rashi

ואיש אשר יטמא וגו'. אם נאמר מקדש למה נאמר משכן כו' כדאיתא בשבועות (טז, ב):

19 וְהָיָה הַטְּהוֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

וְחִטָּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר

בְּעֶרְבֹ:

20 וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא

מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל כִּי אֶת־מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמֵא מִי נִדָּה

לֹא־זָרֵק עָלָיו טָמֵא הוּא:

И да будет это для них

постановлением вечным; и

покропивший водою очищения пусть

вымывает одежды свои, и

прикоснувшийся к воде очищения

нечист будет до вечера.

וְהָיָה לְהוֹן לְקִיָּם עַל־מִי אֲדִיּוֹתָא יִצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי

וְדִיקָרֵב בְּמִי אֲדִיּוֹתָא יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא

21 וְהָיָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזָּה מִי־הַנִּדָּה יִכְבֹּס בְּגָדָיו

וְהִנָּלַע בְּמִי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

Rashi

ומזה מי הנדה. רבותינו אמרו (נדה ט. יומא יד, א) שהמזה טהור וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת טמא טומאה חמורה

לטמא בגדים שעליו מה שאין כן בנוגע וזה שהוציאו בלשון מזה לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה:

והנגע וגו' יטמא. ואין טעון כבוס בגדים:

И все, к чему прикоснется нечистый,

нечисто будет; а прикоснувшееся

лицо нечисто будет до вечера.

וְכָל דִּי יִקְרֵב בֵּיהּ מְסָאָבָא יְהִי מְסָאָב וְאַנֶּשׁ דִּיקָרֵב

בֵּיהּ יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא

22 וְכָל אֲשֶׁר־יִגְעֹבֻ הַטְּמָא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעָת תִּטְמָא

עַד־הָעֶרֶב: (פ)

Rashi

וכל אשר יגע בו. הטמא הזה שנטמא במת יטמא:

והנפש הנגעת. בו בטמא מת:

טמא עד הערב. מכאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם זהו פירושה לפי משמעה

והלכותיה. ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן וזהו:

ויקחו אליך. משלהם כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך יביאו זו לכפרה משלהם:

פרה אדמה. משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה כך תבא פרה ותכפר על העגל (תנחומא

חקת ח):

אדמה. על שם (ישעיה א, יח) אם יאדימו כתולע שהחטא קרוי אדום:

תמימה. על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם:

לא עלה עליה עול. כשם שפרקו מעליהם עול שמים:

אל אלעזר הכהן. כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו

שארין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו, א):

ושרף את הפרה. כשם שנשרף העגל:

עץ ארץ ואזוב ושני תולעת. ג' מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל וארזו הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם סימן שהגבוה שנתגאה וחטא ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו: למשמרת. כמו שפשע העגל שמור לדורות לפורענות שאין לך פקודה שאין בה מפקודת העגל שנאמר (שמות לב, לד) וביום פקדי ופקדתי וגו' (סנהדרין קב, א). וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו כך פרה מטמאה כל העוסקין בה וכשם שנטהרו באפרו שנאמר (שמות לב, כ) ויזר על פני המים וגו'. כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו':

במדבר 20

И пришли сыны Израилевы, все общество, в пустыню Цин, в первом месяце, и оставался народ в Кадеше, и умерла там Мириамь, и была погребена там.

וַאֲתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנַשְׁתָּא לְמִדְבָּרָא דְצִין בִּירְחָא
קְדָמָא וַיְתִיב עָמָא בְּרָקָם וּמִיתַת תָּמָן מְרִים
וַאֲתַקְבְּרַת תָּמָן

1 וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְּבַר־צֹן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
וַיָּשָׁב הָעָם בְּקֹדֶשׁ וַתָּמָת שָׁם מְרִים וַתִּקָּבֶר שָׁם:

Rashi

כל העדה. עדה השלמה שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים (תנחומא יד):
ותמת שם מרים. למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרבנות מכפרין (ס"א כמו שפרה אדומה מכפרת) אף מיתת צדיקים מכפרת (מ"ק כח, א):
ותמת שם מרים. אף היא בנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' שאינו דרך כבוד של מעלה (שם) ובאהרן נאמר (במדבר לג, לח) על פי ה' באלה מסעי:

И не было воды для общества, и собрались они против Моисея и Аарона.

וְלֹא הָיָה מַיָּא לְכַנְשְׁתָּא וַאֲתַפְּנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן

2 וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן:

Rashi

ולא היה מים לעדה. מכאן שכל מ' שנה היה להם הבאר בזכות מרים (תענית ט, א):

И стал спорить народ с Моисеем, и
сказали они: о если бы скончались и
мы, когда скончались братья наши
пред Превечным.

וַיִּצְא עַמָּא עִם מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ לְמִימָר וְלֹא דְמִתְנָא
בְּמוֹתָא דְאַחֲנָא קָדָם יי

3 וַיִּרְבּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר
וְלֹא גִוְעֵנוּ בְּגִוְעֵ אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה:
if only
to breathe out

Rashi

ולו גוענו. הלואי שגוענו:

בגוע אחינו. במיתת אחינו בדבר למד שמיתת צמא מוגנה ממנה:

בגוע. שם דבר הוא כמו במיתת אחינו ולא יתכן לפרשו כשמתו אחינו שאם כן היה לו להנקד בגוע (בחולם):

И для чего завели вы собрание
Превечного в эту пустыню? чтобы
умерли здесь, мы и скот наш?

וְלָמָּה אֶעֱלֶתוֹן יְת קָהֳלָא דִּי לְמִדְבָּרָא הָדִין לְמָמָת
תָּמָן אֲנַחְנָא וּבְעִירָנָא

4 וְלָמָּה הִבֵּאתֶם אֶת־קָהֳל יְהוָה אֱלֹהֵי־מִדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת
שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ:

И для чего вывели вы нас из Египта?
чтобы привести нас на это негодное
место, место не для посева, ни для
смоковницы, ни для винограда, ни
для гранатового дерева, где и воды
для питья нет?

וְלָמָּה אֶסְקֶתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְאַיְתָאָה יְתָנָא לְאַתְרָא
בִּישָׂא הָדִין לֹא אֲתֵר כֶּשֶׁר לְבֵית זֶרַע וְאִי לֹא תֵאֲנִין
וְגוֹפְנִין וְרִמּוֹנִין וּמֵיָא לֵית לְמִשְׁתֵּי

5 וְלָמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם
הָרָע הַזֶּה לֹא | מָקוֹם זֶרַע וְתֵאֲנָה וְגִפְּן וְרִמּוֹן
וּמֵיִם אֵין לְשִׁתּוֹת:
a
pomegranate the fig

И пошли Моисей и Аарон от собрания ко входу намета откровения, и пали на лица свои, и явилась им слава Превечного.

וַעֲלֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִן הַקֹּדֶם קָהֵל אֶל-כָּל מִשְׁכַּן זְמָנָא
וַיִּפְּלוּ עַל אִפְיֵהוֹן וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי לְהוֹן

6 וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֹּהֵל אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד-יְהוָה אֲלֵיהֶם: (פ)

שני

И говорил Превечный Моисею, сказав:

וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר

Возьми жезл, и собери все общество, ты и Аарон, брат твой, и говорите скале пред глазами их, и она даст воды свои; и так ты извлечешь для них воду из скалы, и напоишь общество и скот его.

סב ית חוטרא ואכנש ית כנשתא את ואהרן אחוה
ותמללון עם כיפא לעיניהון ויתן מוהי ותפיק להון
מיא מן כיפא ותשקי ית כנשתא וית בעירהון

8 קח אֶת-הַמִּטָּה וְהַקֹּהֵל אֶת-הָעֵדָה אֹתָהּ וְאַהֲרֹן אָחִיד
וּדְבַרְתֶּם אֶל-הַסָּלֶע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמֹיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
מַיִם מִן-הַסָּלֶע וְהִשְׁקִיתָ אֶת-הָעֵדָה וְאֶת-בְּעִירָם:

Rashi

ואת בעירם. מכאן שחס הקב"ה על ממונם של ישראל (במד"ר. תנחומא ט):

И взял Моисей жезл от лица Превечного, как Он повелел ему.

וַיִּסֹּב מֹשֶׁה ית חוטרא מן קדם יְיָ כְּמָא דִּי פִקְדִיָּה

9 וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-הַמִּטָּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כְּאֲשֶׁר צֻוְּהוּ:

И собрали Моисей и Аарон собрание
пред скалою, и он сказал им:
послушайте, непокорные, неужели из
этой скалы извлечем для вас воду?

וַאֲכַנְיָשׁוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת קָהֳלָא לְקָדָם כִּיפָא וַאֲמַר
לְהוֹן שְׁמַעוּ כְעַן סְרַבְנִיָא הֶמֶן כִּיפָא הִדִּין נִפִיק לְכוֹן
מֵיָא

10 וַיִּקְהֻלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסֹּלֶעַ וַיֹּאמְרוּ
לָהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַמְּרִים הַמֶּן־הַסֹּלֶעַ הַזֶּה נּוֹצִיא לָכֶם
מַיִם:

to be bitter

Rashi
ויקהלו וגו'. זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה (שם):

המן הסלע הזה נוציא. לפי שלא הוי מכירין אותו לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו לנו מים לכך אמר להם המורים סרבנים לשון יוני שוטים מורים את מוריהם המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם מים (שם):

И поднял Моисей руку свою, и
ударил в скалу жезлом своим два
раза, и потекло много воды, и пило
общество и скот его.

וַאֲרַם מֹשֶׁה יָת יְדִיָּה וּמָחָא יָת כִּיפָא בְּחוּטְרִיָּה תְרִין
זְמַנִּין וּנְפָקוּ מֵיָא סְגִיָּא וְשִׁתִּיָּאת כְּנִשְׁתָּא וּבְעִירְהוֹן

11 וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֹּלֶעַ בְּמַטְּהוֹ פַּעַמַּיִם
וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם: (ס)

Rashi
פעמים. לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא צוה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא אמרו שמא צריך להכותו כבראשונה שנאמר (שמות יז, ו) והכית בצור ונודמן להם אותו סלע והכהו:

И сказал Превечный Моисею и
Аарону: поелику вы не верили
Мне, чтобы святить Меня пред
глазами сынов Израилевых, то не
введете вы собрания этого в землю,
которую Я даю им.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וְלֵאֲהֲרֹן חֲלֹף דִּי לֹא הִימָנְתֶּם בְּמִיָּמִרִי
לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא תִבְיֹאוּ
אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

12 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן יֵעָן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי

לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תִבְיֹאוּ

אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

Rashi

יען לא האמנתם בי. גלה הכתוב שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ כך היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא, כב) הצאן ובקר ישחט קשה מזו אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם (תנחומא י): להקדישני. שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו (מדרש אגדה): לכן לא תביאו. בשבועה כמו (שמואל-א ג, יד) לכן נשבעתי לבית עלי נשבע בקפיצה שלא ירבו בתפלה על כך (תנחומא וארא ב):

Это воды Меривы, где сыны
Израилевы спорили с Превечным, и
Он освятился чрез оные.

13 הָמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה

וַיִּקְדֹּשׁ בָּם: (ס)

אֵינֹן מִי מְצוּתָא דְנִצּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יְיָ וְאֶתְקַדֵּשׁ
בָּהוֹן

Rashi

המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום אחר את אלו ראו אצטגניני פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים לכך גזרו (שמות א, כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (סוטה יב, ב): ויקדש בם. שמתו משה ואהרן על ידם. שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות וכן הוא אומר (תהלים סח, לו) נורא אלהים ממקדשיך וכן הוא אומר (ויקרא י, ג) בקרובי אקדש (זבחים קטו, ב):

И послал Моисей из Кадеша послов к царю Эдомскому: «так сказал брат твой, Израиль: ты знаешь все затруднения, которые встречали нас.

14 וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקְדָּשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם כֹּה אָמַר

אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אֵתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר ^{hardship}

מִצָּאֵתָנוּ:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶזְרִידִן מֶרְקָם לִוְת מֶלֶכָּא דְאָדוֹם כְּדָנוּ
אָמַר אָחוּךְ יִשְׂרָאֵל אֵת יָדַעְתָּ יֵת כָּל עָקְתָּא דִּי
אֲשַׁכְחָתָנָא

Rashi

אחיך ישראל. מה ראה להזכיר כאן אחוה אלא אמר לו אחים אנחנו בני אברהם שנאמר לו (בראשית טו, יג) כי גר יהיה זרעך ועל שנינו היה אותו החוב לפורעו (תנחומא יב):
אתה ידעת את כל התלאה. לפיכך פירש אביכם מעל אבינו (בראשית לו, ו) וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב (בראשית רבה פב, ג):

Сошли отцы наши в Египет, и жили мы в Египте дни многие, и Египтяне делали зло нам и отцам нашим.

15 וַיֵּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַיָּנֻשׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים

וַיַּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ:

וַנְּחָתוּ אֲבֹהֵתָנָא לְמִצְרַיִם וַיְתִיבָנָא בְּמִצְרַיִם יוֹמִין
סְגִיאִין וְאֲבֹאִישׁוּ לָנָא מִצְרַאִי וְלֹאֲבֹהֵתָנָא

Rashi

וירעו לנו. סבלנו צרות רבות:
ולאבותינו. מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפורענות באה על ישראל (תנחומא יב):

И возопили мы к Превечному, и услышал Он голос наш, и послал ангела, и вывел нас из Египта, и вот, мы в Кадеше, городе на краю области твоей.

16 וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ
מִמִּצְרַיִם וַהֲנֵה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עִיר קֶצֶה גְבוּלְךָ:

to shriek

וַצְלִינָא קָדָם יי וְקָבִיל צְלוֹתָנָא וְשְׁלַח מַלְאָכָא וְאִפְקָנָא
מִמִּצְרַיִם וְהֵא אֲנַחְנָא בְּרִקְסָא קִרְתָּא דְבִסְטָר תְּחוּמְךָ

Rashi

וישמע קלנו. בברכה שברכנו אבינו (בראשית כז, כב) הקול קול יעקב שאנו צועקים ונענים (תנחומא בשלח ט):
מלאך. זה משה מכאן שהנביאים קרואים מלאכים ואומר (ד"ה לו, טז) ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים (תנחומא ויקרא א):

Позволь нам пройти чрез землю
твою, мы не пойдем по полям и по
виноградникам, и не будем пить воды
из колодезей; дорогою царскою
пойдем; не своротим ни направо, ни
налево, пока не пройдем области
твоей.

נְעִיבֵר כְּעֵן בְּאַרְעֵךָ לֹא נְעִיבֵר בְּחֻקֵּי וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתִּי
מִי גֹב בְּאַרְחַ מְלָכָא נִיזִיל לֹא נִסְטִי לְיְמִינָא
וְלִשְׂמָאלָא עַד דְּנְעִיבֵר תְּחוּמֵךָ

17 נְעִיבְרָהּ נָא בְּאַרְעֵךָ לֹא נְעִיבֵר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְלֹא

נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר דְּרֹךְ הַמֶּלֶךְ גִּלְדִּי לֹא נִשְׁתֶּה יְמִין

left
וּשְׂמָאל עַד אֲשֶׁר־נְעִיבֵר גְּבוּלֶךָ:

Rashi

נעברה נא בארצך. אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב. עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארצך:
ולא נשתה מי באר. מי בורות היה צריך לומר אלא כך אמר משה אף על פי שיש בידינו מן לאכול ובאר לשתות לא נשתה
ממנו אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם מכאן לאכסנאי שאף על פי שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את
אושפיו (במדרש רבה. תנחומא יב):
דרך המלך גלך וגו'. אנו חוסמים את בהמתנו ולא יטו לכאן ולכאן לאכול (שם):

Но Эдом сказал ему: не проходи чрез
меня; иначе я с мечем выступлю
против тебя.

וְאָמַר לִיָּה אֲדֹמָאָה לֹא תַעֲבֵר בְּתַחוּמֵי דְלָמָא
בְּדִקְטָלִין בְּחֶרֶב אֶפּוֹק לְקִדְמוּתֶךָ

18 וְאָמַר אֵלָיו אֲדֹם לֹא תַעֲבֵר בִּי פֶן־בְּחֶרֶב אֵצֵא

לְקִרְאָתְךָ:

Rashi

פן בחרב אצא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם ואמרתם ונצעק אל ה' וישמע קולנו ואני אצא עליכם במה
שהורישני אבי (בראשית כז, מ) ועל חרבך תחיה (תנחומא בשלח ט):

И сказали ему сыны Израилевы:

торною дорогою пойдем, и если

будем пить воды твои, я и стада мои,

то дам плату за оные; ведь это

безделица, пешим пройду.

וַאֲמָרוּ לִיה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְחַ כְּבִישָׁא נִסְק וְאִם מִימָד

נִשְׁתֵּה אָנִי וּמִקְנִי וְנִתְּתִי מִכְרָם רַק אִיוֹדְבֶר בְּרִגְלִי

בְּרִגְלִי אֶעֱבֹר

19 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלָה ^{highway} נַעֲלֶה וְאִם־מִימָדָה

נִשְׁתֵּה אָנִי וּמִקְנִי וְנִתְּתִי מִכְרָם רַק אִיוֹדְבֶר בְּרִגְלִי

אֶעֱבֹרָה:

Rashi

רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך:

Но он сказал: не пройдешь. И

выступил Эдом против него с

народом многочисленным и рукою

сильною.

וַאֲמַר לֹא תַעֲבֹר וְנִפְק אֲדוֹמָאָה לְקַדְמוֹתֶיהָ בְּחִיל רַב

וּבִידָא תַקִּיפָא

20 וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֲדוֹם לְקִרְאָתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבִידָה

חֲזָקָה:

Rashi

וביד חזקה. בהבטחת זקננו (בראשית כז, כב) והידים ידי עשו (מדרש אגדה):

И так не согласился Эдом позволить

Израилю пройти чрез область свою, и

поворотил Израиль от него.

וּסְרִיב אֲדוֹמָאָה לְמַשְׁבֵּק יַת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבֵּר בְּתַחוּמֶיהָ

וּסְטָא יִשְׂרָאֵל מְלֻתֶיהָ

21 וַיִּמָּאֵן | אֲדוֹם נָתַן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיִּטְ

to refuse

יִשְׂרָאֵל מַעֲלִיו: (פ)

שלישי

И двинулись они из Кадеша, и
пришли сыны Израилевы, все
общество, к горе Гор.

22 וַיֵּסְעוּ מִקַּדֵּשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה הָרֹהֵר הָהָר:

וּנְטְלוּ מִרְקָם וְאֵתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנֻשָּׁתָא לְהָר טוֹרָא

Rashi

כל העדה. כלם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם שכבר כלו מתי מדבר ואלו מאותן שכתוב בהן (דברים ד, ד) חיים כלכם היום (תנחומא יד):
הר ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול ואף על פי שהענן הולך לפניהם ומשוה את ההרים שלשה נשארו בהן הר סיני לתורה והר נבו לקבורת משה והר ההר לקבורת אהרן (שם):

И сказал Превечный Моисею и
Аарону у горы Гор, на границе земли
Эдомской, так:

23 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהָר הָהָר עַל־גְּבוּל

אֶרֶץ־אֲדָם לֵאמֹר:

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן בְּהוֹר טוֹרָא עַל תְּחוּם אֶרְעָא
דְּאֲדָם לְמִימָר

Rashi

על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה וכן הנביא אומר
ליהושפט (ד"ה ב כ, לו) בהתחברך עם אחיזהו פרץ ה' את מעשיך (תנחומא יד):

Пусть приобщится Аарон к народу
своему, ибо он не должен войти в
землю, которую даю сынам
Израиловым, за то, что
воспротивились вы повелению Моему
у вод Меривы.

24 יֹאסֹף אֶהְרֹן אֶל־עַמּוּי כִּי לֹא יבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר

to be bitter

נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמִי

מְרִיבָה:

יְתַכְנֵשׁ אֶהְרֹן לְעִמְיָה אֲרִי לֹא יַעוֹל לְאֶרְעָא דִּי יְהִבִּית
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דִּי סְרִיבְתוֹן עַל מִימְרֵי לְמִי מִצִּוְתָא

Возьми Аарона и Елеазара, сына его, и
возведи их на гору Гор.

דָּבַר יְתֵ אֶהֱרֹן וְיֵת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאַסִּיק יְתֵהוֹן לְהָר

טוֹרָא

25 קַח אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנָיו וְהַעֵל אֹתָם הָר הָהָר:

Rashi

קח את אהרן. בדברי נחומים אמור לו אשריך שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך (שם יז):

И сними с Аарона одежды его, и
облеки в них Елеазара, сына его, а
Аарон отойдет, и умрет там.

וְאַשְׁלַח יֵת אֶהֱרֹן יֵת לְבוּשׁוֹהִי וְתִלְבִּישׁוּן יֵת אֶלְעָזָר

בְּרִיָּה וְאֶהֱרֹן יִתְכַנֵּי־שׁ וַיָּמוּת תָּמָן

to spread
out

26 וְהַפְשֵׁט אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־כְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת־אֶלְעָזָר

בְּנָיו וְאֶהֱרֹן יֵאָסֶף וַיָּמָת שָׁם:

Rashi

את בגדיו. את בגדי כהונה גדולה הלבישוהו והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו אמר לו הכנס למערה ונכנס ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה פשוט ידיך ופשט קמוץ פיד וקמץ עצום עיניך ועצם מיד חמד משה לאותה מיתה וזהו שנאמר לו (דברים לב, ג) כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנתאווית לה (תנחומא ישן חקת הוספה ב):

И сделал Моисей, как повелел
Превечный, и взошли они на гору Гор
пред глазами всего общества.

וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִּי פְקִיד יִי וְסָלִיקוּ לְהָר טוֹרָא לְעֵינֵי

כָּל כְּנָשְׁתָּא

27 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָר הָהָר לְעֵינֵי

כָּל־הָעֵדָה:

Rashi

ויעש משה. אף על פי שהדבר קשה לו לא עכב (תנחומא יז):

И снял Моисей с Аарона одежды его,
и облек в них Елеазара, сына его, и
умер там Аарон на вершине горы, и
сошли Моисей и Елеазар с горы.

28 וַיִּפְשֹׁט מֹשֶׁה אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־כְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׂ אֹתָם

אֶת־אֶלְעָזָר בְּנָיו וַיָּמָת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיָּרֶד

מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר:

וַאֲשַׁלַּח מֹשֶׁה יֵת אֶהֱרֹן יֵת לְבוּשׁוֹהֵי וְאֶלְבִּישׁ יִתְהוֹן יֵת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וּמִית אֶהֱרֹן תָּמָן בְּרִישׁ טוֹרָא וּנְחַת מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר מִן טוֹרָא

И увидело все общество, что Аарон
скончался, и оплакивал Аарона
тридцать дней весь дом Израилев.

וַיֵּרְאוּ כָּל־הָעֵדָה כִּי גֹעַ ^{to breathe out} אֶהֱרֹן וַיִּכְפוּ אֶת־אֶהֱרֹן

שְׁלִשִּׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: (ס)

וַחֲזוּ כָּל כְּנַשְׁתָּא אַרִי מִית אֶהֱרֹן וּבְכוּ יֵת אֶהֱרֹן תְּלָתִין
יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל

Rashi

ויראו כל העדה וגו'. כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה ראו והאמינו (במד"ר):
כל בית ישראל. האנשים והנשים לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו (אדר"נ פי"ב):
כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אלא אם כן מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר רבי אבהו (ר"ה ג, א) דאמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהוא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה ויראו לפי שהרי מת אהרן אבל על תרגום וחזו כל כנישתא אין לשון דהא נופל אלא לשון אשר שהוא מגזרת שמוש אי שמצינו אם משמש בלשון אשר כמו (איוב כא, ד) ואם מדוע לא תקצר רוחי והרבה מפורשים מזה הלשון (שם יד, ה) אם חרוצים ימיו:

במדבר 21

И услышал Ханааней, царь Арада,
живший к югу, что Израиль идет по
пути выводывавших, и вступил он с
Израилем в сражение, и взял у него
пленных.

1 וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עָרֹד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל

דָּרָוּ הָאֲרָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ ^{to transport into...} | מִמֶּנּוּ שְׁבִי:

וַיִּשְׁמַע כְּנַעֲנָא מֶלֶכָּא דְעָרֹד יְתִיב דְּרֹמָא אַרִי אֲתָא
יִשְׂרָאֵל אֶרַח מְאֻלְלִיא וְאַגַּח קָרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל וַשְׁבָּא
מִנִּיהּ שְׁבִיָּא

Rashi

וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו' כדאיתא בראש השנה (ג, א) ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות (תנחומא יח):

יושב הנגב. זה עמלק (שם) שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינן כנענים ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען אמרו נתפלל סתם שנאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי (מדרש אגדה):
דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו בה המרגלים שנאמר (לעיל יג, כב) ויעלו בנגב. דבר אחר דרך האתרים דרך התייר הגדול הנוסע לפניהם שנאמר (שם י, לג) דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה (תנחומא יח):
וישב ממנו שבי. אינה אלא שפחה אחת (ילקוט תשס"ד. מדרש אגדה):

Тогда Израиль дал обет Превечному,
сказав: если предашь народ этот в
руку мою, то положу заклятие на
города их.

וְקִיִּים יִשְׂרָאֵל קִיִּים קָדָם יְיָ וְאָמַר אִם מְמָסָר תִּמָּסָר יְתָ
עָמָא הָדִין בְּיָדִי וְאֶגְמַר יְתָ קְרוֹיָהוֹן

2 וַיֹּדֶר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תָּתִין אֶת־הָעָם

הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם:

Rashi

והחרמתי. אקדיש שללם לגבוה:

И услышал Превечный голос
Израиля, и предал Ханаанеев, и он
положил заклятие на них и на города
их, и дал имя месту этому Хорма.

וְקִבֵּיל יְיָ צְלוֹתֶיהָ דִּישְׂרָאֵל וּמָסָר יְתָ כְּנַעֲנָאָה וְגַמַּר
יְתָהוֹן וַיִּתְּ קְרוֹיָהוֹן וְקָרָא שְׁמָא דְאַתְרָא חֶרְמָה

3 וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֶם

אֹתָהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם חֶרְמָה: (פ)

Rashi

ויחרם אתהם. בהריגה:

ואת עריהם. חרמי גבוה:

И двинулись они от горы Гор по дороге к Черному морю, чтобы обойти землю Эдомскую, и народ упал духом в дороге.

4 וַיִּסְעוּ מֵהָר הָהָר דֶּרֶךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם
to dock off
וַתִּקְצַר נַפְשֵׁי־הָעָם בַּדֶּרֶךְ:

וַיִּטְּלוּ מֵהָר טוֹרָא אֶרֶץ יָמָא דְסוּף לְאַקְפָּא יֵת אֶרְעָא
דְּאֱדוֹם וַעֲקַת נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאִרְחָא

Rashi

דרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזירת מרגלים שנאמר (דברים א, מ) וסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם (עיין פרשת פנחס) שבע מסעות שנאמר (דברים י, ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת והלא בהר ההר מת אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאילו הוא בפניהם וצא ובדוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר (תנחומא חקת יח):

לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו:

ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהוקשה להם אמרו עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך ובלשון לע"ז אנקרודלו"ר ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותם בדרך ולא פירש בו במה קצרה שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה כגון (זכריה יא, ח) ותקצר נפשי בהם וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער ובדבר המטריח נופל לשון גודל שגדול הוא וכבד על האדם כגון (זכריה שם) וגם נפשם בחלה בי גדלה עלי (איוב י, טז) ויגאה כשחל תצודני כללו של פירושו כל לשון קצור נפש בדבר לשון שאין יכול לסובלו הוא שאין הדעת סובלתו:

И говорил народ против Бога и против Моисея: для чего вывели вы нас из Египта? чтобы умереть в пустыне? ибо нет ни хлеба, ни воды, и душа наша гнушается этою презренною пищею.

5 וַיִּדְבֹּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה לָמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם

to be
disgusted
or anxious

לְמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה

to spoil

בְּלֶחֶם הַקָּלָקָל :

וְאַתְרַעַם עָמָא בְּמִימְרָא דִּי יַעֲם מִשָּׁה נָצוּ לָמָּא
אַסְקִינוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמָמַת בְּמִדְבָּרָא אֲרִי לִית לָחֶמָא
וְלִית מַיָּא וְנַפְשָׁנָא עָקַת בְּמִנָּא הָדִין דְּמִיכְלִיָּה קָלִיל

Rashi

באלהים ובמשה. השו עבד לקונו (במ"ר. תנחומא יט):

למה העליתנו. שניהם שוים:

ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס:

בלחם הקלוקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש ילוד אשה שמכניס

ואינו מוציא (ע"ז ה. יומא עה, א):

И наслал Превечный на народ
ядовитых змеев, и жалили они народ,
и умерло много народа из Израиля.

to strike
with a sting

6 וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרָפִים וַיִּנְשְׁכוּ

אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם־רַב מִיִּשְׂרָאֵל:

וַגִּרִי יִי בְּעָמָא יִת חִיוֹן קָלֹן וַנְּכִיתוּ יִת עָמָא וּמִית עַם

סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל

Rashi

את הנחשים השרפים. ששורפים את האדם בארס שיניהם (במ"ר):

וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם

עפר) ויפרע מכפוי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים (תנחומא יט):

И пришел народ к Моисею, и сказали
они: согрешили мы, что говорили
против Превечного и против тебя;
помолись Превечному, чтобы он
удалил от нас змеев. И помолился
Моисей за народ.

7 וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַּיהוָה

וְכַךְ הִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּסֶר מֵעֲלֵינוּ אֶת־הַנְּחָשׁ וַיִּתְּפֹלֵל

מֹשֶׁה בְּעֵד הָעָם:

וְאַתָּא עָמָא לְמֹשֶׁה וַאֲמָרוּ חֲבָנָא אַרִי אֶתְרַעַמָנָא קָדָם

יִי וְעַמָּךְ נִצִּינָא צִלִי קָדָם יִי וַיַּעֲדֵי מִנָּנָא יִת חֲוִיא וְצִלִי

מֹשֶׁה עַל עָמָא

Rashi

ויתפלל משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול (שם. ב"ק צב, א):

И сказал Превечный Моисею: сделай себе ядовитого змея, и возложи его на шест, и пусть всякий ужаленный взглянет на него, и останется жив.

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עֲבִיד לְךָ קִלְיָא וְשׂוּי יִתִּיָּה עַל אֶת וְיִהְיֶה
כָּל דִּיתְנָכִית וְיִחְזִי יִתִּיָּה וְיִתְקַיֵּם

8 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שִׁרְרָף וְשִׂים אֹתוֹ
עַל־נֶסֶךְ וְהָיָה כָּל־הַנִּשְׁוָף וְרָאָה אֹתוֹ וְחָיָה
to live

Rashi

על נס. על כלונס שקורין פירק"א בלע"ז וכן (ישעי' ל, יז) וכנס על הגבעה (שם מט, כב) ארים נסי (שם יג, ב) שאו נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס:
כל הנשוף. אפילו כלב או חמור נושכו היה נזוק ומתנונה והולך אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית לכך נאמר כאן וראה אותו ראה בעלמא ובנשיכת הנחש נאמר והביט והיה אם נשך הנחש את איש והביט וגו' שלא היה ממהר נשוף הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכוונה (במדבר רבה) ואמרו רבותינו (ר"ה כט, א) וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים ואם לאו היו נמוקים (נוסח אחר ניזוקים):

И сделал Моисей медного змея, и возложил его на шест, и было, когда змей ужалил кого либо, то этот взглянул на медного змея, и оставался жив.

וַעֲבַד מֹשֶׁה חֲוִיָּא דְנִחָשָׁא וְשׂוּיָה עַל אֶת וְהָיָה כִּד
נִכִּית חֲוִיָּא יֵת גְּבֵרָא וּמִסְתַּכֵּל לְחֲוִיָּא דְנִחָשָׁא וּמִתְקַיֵּם

9 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחָשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל־הַנֶּסֶךְ וְהָיָה
אִם־נִשְׁוָף הַנֶּחָשׁ אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־נָחָשׁ הַנְּחֹשֶׁת וְחָיָה

Rashi

נחש נחשת. לא נאמר לו לעשותו של נחשת אלא אמר משה הקב"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחושת לשון נופל על לשון (ב"ר לא, ח):

И двинулись сыны Израилевы, и расположились в Овоте.

וַנִּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁרוּ בְּאוֹבוֹת

10 וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאַבֹת:

И двинулись из Овота, и
расположились в Ийе-Гавариме, в
пустыне, что в виду Моава, к восходу
солнца.

11 וַיֵּסְעוּ מֵאֶבֶת יִיחִנּוֹ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

וַיֵּסְעוּ מֵאֶבֶת יִיחִנּוֹ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ

Rashi

בְּעֵי הָעֵבְרִים. לא ידעתי למה נקרא שמם עיים ועי לשון חורבה הוא דבר הטאט במטאטא והע"ן בו יסוד לבדה והוא מלשון
יעים (ישעי' כח, יז) ויעה ברד:
העברים. דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי:
על פני מואב ממזרח השמש. במזרח של ארץ מואב:

Оттуда двинулись, и расположились
в долине Зерעד.

12 מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחֲנוּ בְּנַחַל זֶרַעַד:

מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחֲנוּ בְּנַחַל זֶרַעַד

Оттуда двинулись, и расположились
по ту сторону Арнона, что в пустыне,
который выходит из области Эморея,
ибо Арнон граница Моава, между
Моавом и Эмореем.

13 מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחֲנוּ מֵעֵבֶר אֲרֹנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיָּצָא
מִגְבּוֹל הָאֱמֹרִי כִּי אֲרֹנוֹן גְּבּוֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
הָאֱמֹרִי:

מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּחֲנוּ מֵעֵבֶר אֲרֹנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיָּצָא
מִגְבּוֹל הָאֱמֹרִי כִּי אֲרֹנוֹן גְּבּוֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
הָאֱמֹרִי

Rashi

מגבול האמורי. תחום סוף מצר שלהם וכן (דברים ב, יח) גבול מואב לשון קצה וסוף:
מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב:
היוצא מגבול האמורי. רצועה יוצאה מגבול האמורי והיא של אמוריים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ושם
חנו ישראל ולא באו לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב והם לא נתנו להם רשות לעבור בארצם ואף על פי שלא פירשה משה
פירשה יפתח) כמו שאמר יפתח (שופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. ומושה רמזה (דברים ב, כט) כאשר עשו
לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא הקיפום סביב אף מואב כן:

Потому и сказано в книге браней
Превечного: Вагев в Суфе, и потоки
Арнона,

14 עַל־כֵּן יֵאמָר בְּסֵפֶר מִלְחָמַת יְהוָה אֶת־וְהַב בְּסוּפָה
וְאֶת־הַנְּחָלִים אֲרֹנוֹן:

עַל כֵּן יֵאמָר בְּסֵפֶר קָרְבִּין דְּעֵבֶד יְיָ עַל יְמֵא דְסוּף
וּגְבוּרֵן דְּעַל נְחָלֵי אֲרֹנוֹן

Rashi

על כן יאמר. על חניה זו ונסים שנעשו בה יאמר בספר מלחמות ה'. כשמספרים נסים שנעשו לאבותינו יספרו את זה וגו':
את זה. כמו את יהב כמו שיאמר מן יעד ועד כן יאמר מן יהב והוי"ו יסוד הוא כלומר את אשר יהב להם והרבה נסים
ביום סוף:
ואת הנחלים ארנון. כשם שמספרים בנסי ים סוף כך יש לספר בנסי נחלי ארנון שאף כאן נעשו נסים גדולים (תנחומא כ). ומה
הם הנסים:

И русло потоков, которое
поворачивает к поселению Ар и
прилегает к границе Моава.

to support
one's self

an
outpouring

15 וְאֵשֶׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשִׁבְתָּ עָר וְנִשְׁעָן

לְגִבּוֹל מוֹאָב:

וְשִׁפּוֹן נְחָלֵי דְמַדְבָּרִין לְקָבֵל לְחַיִּית וּמִסְתַּמֵּיךְ לְתַחוּם
מוֹאָב

Rashi

ואשד הנחלים. תרגום של שפך אשד שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם לפי שהיו ההרים גבוהים
והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה והדרך עובר בתוך הנחל
אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל [לארץ] לתוך הנחל לעבור נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחצים ואבני
בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ
כיון שבאו ישראל לעבור נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרב לצד הר של מואב
ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום וזהו אשר נטה לשבת ער שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק
בו וזהו ונשען לגבול מואב (בס"א אינו) (ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא על ידי הבאר שנכנס לשם)
(שם):

А оттуда — к колодезю. Это тот колодезь, о котором Превечный говорил Моисею: собери народ, и Я дам им воды.

16 וּמִשָּׁם בְּאֵרָהּ הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה

אֲסֹף אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם: (ס)

וּמִתַּמָּן אֶת־הִיכַל לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא דִּי אָמַר יי
לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא וְאֶתָּן לְהוֹן מַיָּא

Rashi

ומשם בארה. משם בא האשד אל הבאר כיצד אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו המשל אומר (שבת י', ב) נתת פת לתינוק הודיע לאמו לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה (תנחומא כ):

Тогда воспел Израиль песнь сию:
подымись колодезь! пойте ему!

17 אִזְּ יִשְׁכֵּר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בְּאֵר עֲנוּ־לָהּ:

בְּכֵן שִׁבַּח יִשְׂרָאֵל יֵת תּוֹשִׁבְתָּא הָדָא סְקִי בִירָא
שִׁבְּחוּ לָהּ

Rashi

עלי באר. מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה ומנין שהבאר הודיעה להם שנאמר ומשם בארה וכי משם היתה והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים והבאר נתנה להם מתחלת מ' ומה ראה ליכתב כאן אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו (שבת לה. במ"ד. תנחומא כ):

Колодезь, который выкопали начальники, вырыли знатные народа судейскими жезлами своими. И из пустыни — в Матану,

18 בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק

בְּמַשְׁעָנָתָם וּמִמְדָּבָר מִתְנָה: support

בִּירָא דְחֲפְרוּהָ רַבְרַבֵּיא כָרוּהָ רִישֵׁי עֲמָא סְפָרִיא
בְּחוּטְרֵיהוֹן וּמִמְדָּבָרָא אֶת־הִיכַל לְהוֹן

Rashi

באר חפרוה. זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים משה ואהרן:
במשענותם. במטה:
וממדבר. נתנה להם:

И из Матаны — в Нахлиел, и из
Нахлиела в Бамот.

19 וּמִמַּתְנֶה נַחְלִיאֵל וּמִנַּחְלִיאֵל בְּמֹת:

וּמִדְּאֲתִיבֶת לְהוֹן נַחְתָּא עֲמֶהוֹן לְנַחְלִיא וּמִנַּחְלִיא
סְלָקָא עֲמֶהוֹן לְרַמְתָּא

Rashi

וממתנה נחליאל. כתרגומו:

И из Бамота в долину, которая в
области Моава, к вершине Писги,
которая виднеется на поверхности
пустыни.

20 וּמִבְּמֹת הִגִּיא אֲשֶׁר בְּשֹׁדָה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה

properly wilderness
וּנְשַׁקְפָה עַל-פְּנֵי הַיְשִׁימֹן : (פ)

וּמִרַמְתָּא לְחִילִיא דִּי בְּחַקְלֵי מוֹאָב רִישׁ רַמְתָּא
וּמִסְתַּכִּיא עַל אֲפִי בֵּית יִשְׁיִמוֹן

Rashi

ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כי שם מת משה ושם בטלה הבאר. דבר אחר כרוה נדיבי העם כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל מקלו ומושך אצל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין לפני חניית כל שבט ושבט (תנחומא כא): במחקק. על פי משה שנקרא מחוקק שנאמר (דברים לג, כא) כי שם חלקת מחוקק ספון ולמה לא נזכר משה בשירה זו לפי שלקה על ידי הבאר וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב"ה משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעודה אמר אם אוהבי שם אני שם ואם לאו איני הולך (תנחומא כא):

ראש הפסגה. כתרגומו ריש רמתא:

פסגה. לשון גובה וכן (תהלים מח, יד) פסגו ארמנותיה הגביהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה הפסגה על פני המקום ששמו ישימון והוא לשון מדבר שהוא שמם. דבר אחר ונשקפה הבאר על פני הישימון שנגנזה בימה של טבריה והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בים והיא הבאר כך דרש רבי תנחומא (תנחומא כא. שבת לה, א):

רביעי

И послал Израиль послов к Сихону,
царю Эморейскому, и сказал:

21 וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר:

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֲזַגְדִּין לְוֹת סִיחֹן מֶלֶךְ דְּאֱמֹרָא
לְמִימָר

Rashi

וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר תולה השליחות במשה שנאמר (דברים ב, כו) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן (במדבר כ, יד) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וביפתח הוא אומר (שופטים יא, יז) וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל וזה פותח שמשה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל (תנחומא כב):

Позволь мне пройти чрез землю
твою; не своротим в поля и в
виноградники, и не будем пить воды
из колодезей: дорогою царскою
пойдем, пока не пройдем области
твоей.

22 אָעִיבֵר בְּאַרְעֶךָ לֹא נִטֵּה בְשָׂדֶה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מִי

בְּאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֶךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ:

אָעִיבֵר בְּאַרְעֶךָ לֹא נִסְטִי בְּחֶקֶל וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתִּי מִי
גֹב בְּאַרְחַ מֶלֶכָא גִיזִיל עַד דִּי נַעֲבֹר תְּחוּמָךְ

Rashi

אעברה בארצך. אף על פי שלא נצטוו לפתוח להם בשלום בקשו מהם שלום (שם):

Но Сихон не позволил Израилю
проходить чрез область свою, и
собрал Сихон весь народ свой, и
выступил против Израиля в пустыню,
и дошел до Иаацы, и сразился с
Израилем.

וְלֹא שָׁבַק סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר בְּתַחוּמֵיהָ וּכְנָשׁ
סִיחֹן יֵת כָּל עַמִּיהָ וַנִּפְקַ לְקִדְמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבָּרָא
וְאַתָּא לִיהִץ וְאִגִּיחַ קָרְבָא בִישְׂרָאֵל

Rashi

ולא נתן סיחון וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל
אעברה בארצך אמר להם כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם ואתם אומרים כך (שם כג):
ויצא לקראת ישראל. אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם
יכול לכבשו וכל שכן אלו שהיה בחשבון. אמר הקב"ה מה אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל
אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי
אין שם איש אלא נשים וטף (שם):

И порастил его Израиль острием меча,
и завладел землею его от Арнона до
Ябока, до границы сынов Аммоновых,
потому что укреплена была граница
сынов Аммоновых.

וּמַחֲהִי יִשְׂרָאֵל לְפִתְגָם דְּחָרֵב וִירֵת יֵת אַרְעֵיהָ
מֵאַרְנוֹנָא עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן אֲרֵי תְקִיף תְּחוּמָא
דְּבְנֵי עַמּוֹן

Rashi

כי עז. ומהו חזקו התראתו של הקב"ה שאמר להם (דברים ב, יט) אל תצורם וגו':

23 וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאכֹּף סִיחֹן

אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאָת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא

יְהִיצֶה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:

24 וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חָרֶב וַיִּירָשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנוֹן

עַד־יַבֶּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עֹז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:

И взял Израиль все эти города, и
поселился Израиль во всех городах
Эморейских, в Хешбоне и во всех
пригородах его.

וּכְבַּשׁ יִשְׂרָאֵל יְתָ כָּל קְרוֹיָא הָאֵלִין וַיֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל
קְרוֹי אֱמֹרָאָה בְּחֶשְׁבֹּן וּבְכָל כְּפָרְנָהָא

Rashi

בנתיה. כפרים הסמוכים לה:

Потому что Хешбон был город
Сихона, царя Эморейского, так как
он вел войну с прежним царем
Моавитским, и взял из руки его всю
землю его до Арнона.

אַרִי חֶשְׁבֹּן קִרְתָּא דְּסִיחֹן מְלָכָא דְּאֱמֹרָאָה הִיא
וְהוּא אֶגַח קִרְבָּא בְּמֶלֶכָא דְּמוֹאָב קְדִמָּאָה וְנָסִיב יְתָ
כָּל אֶרְעִיָּה מִיַּדִּיהָ עַד אֲרֹנֹן

Rashi

והוא נלחם. למה הוצרך להכתב לפי שנאמר (שם ט) אל תצר את מואב וחשבון משל מואב היתה כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל (חולין ס, ב): מידו. מרשותו (ב"מ מו, ב):

Потому и говорят приточники:
вступите в Хешбон, пусть устроится и
утвердится город Сихона.

עַל כֵּן יִימְרוּן מִתְּלֵיאָ עוֹלוּ לְחֶשְׁבֹּן תַּתְּבִּי וְתִשְׁתַּכְּלַל
קִרְתָּא דְּסִיחֹן

Rashi

על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם שנאמר בו (במדבר כג, ז) וישא משלו: המשלים. בלעם ובעור והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו וזהו שאמר לו בלק (שם כב, ו) כי ידעתי את אשר

25 וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבֹּן וּבְכָל־בְּנֵי־הָאֵלֶּה:

26 כִּי חֶשְׁבֹּן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הָיָה וְהוּא נֶלְחַם
בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרֹאשֹׁן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אֶרְצוֹ מִיַּד
עַד־אֲרֹנֹן:

27 עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמְּשֻׁלִּים בָּאוּ חֶשְׁבֹּן תַּתְּבִּי וְתִכְוֹנֶן עִיר
סִיחֹן:

תברך מבורך וגו' (תנחומא כד):

תבנה ותכונן. חשבון בשם סיחון להיות עירו:

Ибо огонь вышел из Хешбона, пламя
из города Сихона, и пожрал Ар-Моав,
идолов на высотах Арнонских.

אַרִי קִידוּם תִּקִּיף כְּאֵשׁ נֶפֶק מִחֶשְׁבוֹן עֲבָדֵי קֶרֶבָא
כְּשֶׁלְּהוֹבִיתָא מִקְרָתָא דְּסִיחוֹן קִטְּלוּ עָמָא דְּשָׂרוּ
בְּלַחֲתֵי מוֹאָב כּוּמְרִיא דְּפִלְחִין בֵּית דַּחְלָא רְמָתָא
דְּאַרְנוֹן

28 פִּי־אֵשׁ יֵצֵאָה מִחֶשְׁבוֹן ^{flame} לְהִבָּה מִקְרֵית סִיחֹן אֶכְלָה

עַר מוֹאָב בְּעָלֵי בָמוֹת אֲרָנוֹן:

Rashi

כי אש יצאה מחשבון. משכבשה סיחון:

אכלה ער מואב. שם אותה המדינה קרוי ער בלשון עברי ולחיית בלשון ארמי:

ער מואב. ער של מואב:

Горе тебе, Моав, погиб ты, народ
Кемоша; он выдал сынов своих, как
беглых, и дочерей своих, как
пленниц, царю Эморейскому, Сихону.

וַיִּלְכוּ מוֹאָבָאִי אֲבָדָתוֹן עָמָא דְּפִלְחִין לְכַמוֹשׁ מָסַר
בְּנוֹהֵי צִירִין וּבְנֹתֶיהָ בְּשִׁבְיָא לְמֶלֶכָא דְּאַמוֹרָאָה סִיחֹן

refugee

29 אוֹיְלָן מוֹאָב אֲבָדָת עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנָיו פְּלִיטִם

וּבְנֹתָיו בְּשִׁבְיָת לְמֶלֶךְ אֲמָרִי סִיחֹן:

Rashi

אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו בידו (שם):

כמוש. שם אלהי מואב (שופטים יא, סד):

נתן. הנותן את בניו של מואב:

פליטם. נסים ופליטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגו':

Мы же низвергли их! погиб Хешбон
до Дивона, и опустошили мы до
Нофаха, который до Медевы.

וּמִלְכוֹ פִּסְקַת מִחֶשְׁבוֹן עָדָא שׁוּלְטָן מְדִיבוֹן וְצִדְיָאוּ עַד
נֶפֶח דְּסַמִּיד עַד מִידְבָּא

30 וַיִּנְרֶם אֶבְדַּח חֶשְׁבוֹן עַד־דִּיבּוֹן וְנָשִׁים עַד־נֶפֶח אֲשֶׁר

עַד־מִידְבָּא:

ונירם אבד. מלכות שלהם:

אבד חשבון עד דיבון. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם וכן עד דיבון תרגום של סר עד, כלומר סר ניר מדיבון.
 ניר לשון מלכות ועול וממשלת איש כמו (מלכים-א יא, לו) למען היות ניר לדוד עבדי:
 ונשים. שי"ן דגושה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותם: עד נפח. השימונום עד נפח:

И жил Израиль в земле Эморейской.

31 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי:

וַיֵּתֵב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ אֱמֹרָאָה

И послал Моисей высмотреть Иаазер,
 и завоевали они пригороды его, и
 изгнали Эмореев, которые были там.

32 וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵי אֶת־יְעֹזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵתֶיהָ וַיִּירֶשׁ

[וַיִּוְרֶשׁ] אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יֵת יְעֹזֵר וּכְבָּשׁוּ כְּפָרְנָהָא וְתַרְיָד
 יֵת אֱמֹרָאָה דִּי תַמָּן

וישלח משה לרגל את יעזר. המרגלים לכדוה אמרו לא נעשה כראשונים בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם (תנחומא כד):

И поворотили и поднялись по дороге
 к Башану; и выступил Ог, царь
 Башанский, против них, он и весь
 народ его, на сражение, в Эдреи.

33 וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָם

הוא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וַאֲתַפְּנִיאוּ וּסְלִיקוּ לְאַרְחַ מִתְּנָן וַנִּפֶּק עֹג מֶלֶכָא דְּמִתְנָן
 לְקִדְמוּתָהוֹן הוּא וְכָל עַמִּיהָ לְאַגְחָא קְרָבָא לְאֲדָרְעִי

И сказал Превечный Моисею: не бойся его, ибо в руку твою предаю Я его и весь народ его и всю землю его, и сделаешь с ним, как ты сделал с Сихоном, царем Эморейским, который жил в Хешбоне.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנִּיה אֲרִי בִידְךָ מִסְרִית
יְתִיה וְיֵת כָּל עַמִּיה וְיֵת אֶרְצִיה וְתַעֲבֹד לִיה כְּמֵא דִי
עֲבַדְתָּ לְסִיחֹן מֶלֶכָא דְאַמֹּרֶאָה דִּי יִתְב בְּחֶשְׁבוֹן

Rashi

אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדלעומר וחביריו בעשתרות קרנים שנאמר (דברים ג, יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (נדה סא):

И поразили они его и сынов его и весь народ его, так что не оставили у него никого, кто уцелел бы; и завладели землею его.

וּמָחוּ יְתִיה וְיֵת בְּנוֹהֵי יְיָ כָּל עַמִּיה עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאָר
לִיה מְשִׁיזִיב וִירִיתוּ יֵת אֶרְצִיה

Rashi

ויכו אותו. משה הרגו כדאיתא בברכות (נד, ב) בהרואה עקר טורא בר תלתא פרסי וכו':

34 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נֹתַתִּי
אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עַשִּׂיתָ
לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן:

35 וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ עַד-בִּלְתִּי הַשְׂאִיר-לוֹ
שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרְצוֹ:

במדבר 22

И двинулись сыны Израилевы, и
расположились на равнинах
Моавитских, по эту сторону Иордана
против Иерихона.

וַנָּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשְׁרוּ בְּמִישְׁרֵי דְמוֹאָב מֵעֵבֶר
לְיַרְדֵּן דִּירְחֹו

И видел Балак, сын Циппоров, все,
что сделал Израиль с Эморейми.

וַחֲזָא בָלָק בֶּרֶךְ צְפּוֹר יֵת כָּל דֵּי עֲבַד יִשְׂרָאֵל לְאַמּוֹרָאִי

1 וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעֵרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן

יִרְחֹו: (ס)

2 וַיֵּרָא בָלָק בֶּרֶךְ בֶּן־צְפּוֹר אֶת כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל

לְאַמְרֵי:

Rashi

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה לפיכך ויגר מואב (תנחומא בלק ב):

И весьма убоился Моав народа этого,
потому что он был многочислен, и
стало Моаву страшно сынов
Израилевых.

וַדַּחִיל מוֹאָבָא מִן קֶדֶם עַמָּא לְחֻדָּא אַרִי סְגִי הוּא
וַעֲקַת לְמוֹאָבָא מִן קֶדֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

to be
disgusted
or anxious

3 וַיֵּגֶר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיִּקְץ

מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

Rashi

ויגר. לשון מורא כמו (איוב יט, כט) גורו לכם: ויקץ מואב. קצו בחייהם (כמו קצתי בחיי והוא מקרא קצר):

И сказал Моав старейшинам
 Мидианским: теперь объест сборище
 это все, что вокруг нас, как объедает
 вол зелень полевою. Балак же, сын
 Циппоров, был царем Моавитским в
 то время.

וַאֲמַר מוֹאָב לְסִבֵּי מִדְּיָן כָּעַן יִשְׁיִצּוּן קְהֵלָא יִתְּ כָּל
 סַחְרֵנָא כָּמָא דְּמַלְחִיף תּוֹרָא יִתְּ יְרוֹקָא דְּחַקְלָא וּבָלָק
 בֶּר צִפּוֹר מֶלֶךְא לְמוֹאָב בְּעִידָנָה הָהִיא

4 וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְּיָן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְהָל
 אֶת־כָּל־סִבֵּיבְתֵינוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֵת
 וּבָלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא:

Rashi

אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר (בראשית לו, לה) המכה את מדין בשדה מואב. שבאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו (תנחומא ג):
 כלחוך השור. כל מה שהשור מלחך אין בו סימן ברכה (במדבר רבה. תנחומא ג):
 בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות מנסיכי מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה:

И послал он послов к Билеаму, сыну
 Беорову, в Петор, который на Реке, в
 землю сынов народа своего, чтобы
 позвать его, и сказать: вот, народ
 вышел из Египта, вот, он покрыл
 лицо земли, и селится против меня.

וַיִּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוֹת בִּלְעָם בֶּר בְּעוֹר לְפִתּוֹר אֲרָם דְּעַל
 פֶּרֶת אֲרֵעַ בְּנֵי עַמִּיָּה לְמִקְרִי לִיָּה לְמִימָר הָא עָמָא
 נִפְק מִמִּצְרַיִם הָא חָפָא יִתְּ עֵין שְׁמִשָּׂא דְּאֲרָעָא וְהוּא
 שְׂרִי מְלַקְבְּלִי

5 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר
 עַל־הַנֶּהָר אֲרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לְקִרְאָתָּו לֵאמֹר הִנֵּה עַם יֵצֵא
 מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כָסָה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יָשֵׁב מִמִּלִּי:

Rashi

פתורה. כשולחני הזה שהכל מריצין לו מעות כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם (במד"ר. תנחומא ד). ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום:
 ארץ בני עמו. של בלק (במד"ר. תנחומא ד). משם היה וזה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר מפני מה

השרה הקב"ה שכונתו על גוי רשע כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות (שם א):
לקרא לו. הקריאה שלו היתה ולהנאתו שהיה פוסק לו ממון הרבה (שם ד):
עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה מזיקך:
הנה כסה את עין הארץ. סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום (שם):
והוא יושב ממלי. חסר כתיב קרובים הם להכריתני כמו (תהלים קיח, י) כי אמילם (תנחומא ד):

И так прийди, прокляни мне народ
этот, ибо он многочисленнее меня,
может быть, буду в силах поразить
его, и прогоню его из земли этой; ибо
знаю, что кого благословляешь, тот
благословен, а кого проклинаешь, тот
проклят.

וּכְעַן אֵיתָא כְּעַן לוֹט לִי יֵת עֲמָא הָדִין אַרִי תְקִיף הוּא
מִנִּי מְאִים אָכּוּל לְאַגְחָא בֵּיהּ קָרֵב וְאַתְרִכִּינִיהּ מִן
אַרְעָא אַרִי יִדְעָנָא יֵת דִּי תִבְרַךְ מִבְרַךְ וְדִי תִלוֹט לִיט

6 וְעֵתָהּ לְכַהֲנָא אֶרְה־לִּי אֶת־הָעַם הַזֶּה כִּי־עֲצוּם הוּא

to drive out
from a...

מִמֶּנִּי אוֹלִי אוֹכֵל נֶכֶה־בּוֹ וְאַגְרִשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי

יִדְעָתִי אֵת אֲשֶׁר־תִּבְרַךְ מִבְרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאֵר:

Rashi

נכה בו. אני ועמי נכה בהם. דבר אחר לשון משנה הוא (ב"מ קה, ב) מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט (במד"ר. תנחומא
ד):

כי ידעתי וגוי. על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב (שם חקת כד):

И пошли старейшины Моавитские и
старейшины Мидианские, и плата за
ворожбу в руке их, и пришли к
Билеаму, и пересказали ему слова
Балака.

וְאֶזְלוּ סִבֵּי מוֹאָב וְסִבֵּי מִדְיָן וְקִסְמִיָּא בִּידֵיהוֹן וְאֵתוּ לְוֵת
בִּלְעָם וּמְלִילוּ עֲמִיהּ פְתָגְמִי בִּלְק

7 וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקִסְמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ

a lot

אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בִלְק:

Rashi

וקסמים בידם. כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי (במד"ר). דבר אחר קסם זה נטלו בידם זקני מדין אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם אבל זקני מדין הלכו להם (שם. תנחומא ה):

И сказал он им: ночуйте здесь эту
ночь, и дам вам ответ, как будет
говорить мне Превечный. И остались
вельможи Моавитские у Билеама.

8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהָשַׁבְתִּי אֲתֶכֶם דְּבָר

כַּאֲשֶׁר יִדְבֹּר יְהוָה אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי־מוֹאָב עִם־בָּלָעַם:

וַאֲמַר לְהוֹן בֵּיתוֹ הֵכָא בְּלִילְיָא וְאַתְּב יִתְכוֹן פִּתְגָמָא
כְּמָא דִּי יִמְלִיל יִי עָמִי וְאוֹרִיכוּ רַבְרָבִי מוֹאָב עִם בָּלָעַם

Rashi

לינו פה הלילה. אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה וכן לכל נביאי אומות העולם וכן לבן בחלום הלילה שנאמר (בראשית לא, כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא (ויק"ר א, יג):
כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם שמא אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים
מכם:
וישבו. לשון עכבה:

И пришел Бог к Билеаму, и сказал:
кто эти люди у тебя?

9 וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בָּלָעַם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה

עֲמָד:

וְאַתָּא מֵימַר מִן קָדָם יִי לֹות בָּלָעַם וְאַמַּר מִן גּוֹבְרִיא
הָאֵלִין דְּעָמָד

Rashi

מי האנשים האלה עמד. להטעותו בא אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו אין דעתו שוה עליו אף אני אראה עת שאוכל לקלל
ולא יבין (תנחומא ה):

И сказал Билеам Богу: Балак, сын
Циппоров, царь Моавитский,
прислал ко мне:

10 וַיֹּאמֶר בָּלָעַם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צָפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב

שָׁלַח אֵלַי:

וְאַמַּר בָּלָעַם קָדָם יִי בָלָק בֶּן צָפּוֹר מֶלֶכָא דְּמוֹאָב
שָׁלַח לִוְתִּי

Rashi

בלק בן צפור וגו'. אף על פי שאיני חשוב בעיניך חשוב אני בעיני המלכים (שם):

«Вот, народ, вышедший из Египта,
покрыл лице земли; и так иди,
прокляни мне его, может быть, буду в
силах воевать с ним, и прогоню его.»

הָא עָמָא דִּי נִפְק מִמִּצְרַיִם וַחֲפָא יָת עֵינֵי שְׂמִשָּׂא
דְּאַרְעָא כְּעֵן אִיתָא לוֹט לִי יִתִּיָּה מָאִים אִיכּוּל לְאַגְחָא
בֵּיהּ קָרֵב וְאַתְרִיכִינִיהּ

11 הִגָּה הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכֶּסּ אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ עֲתָה

לָכֵה קָבֵה לִי אֲתוּ אוֹלֵי אוֹכֵל לֶחֶם בּוֹ
to scoop out

וַיִּגְרֹשְׁתִּיו:

Rashi

קבה לי. זו קשה מארה לי שהוא נוקב ומפרש (במדבר רבה. שם):
וגרשתיו. מן העולם ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ איני מבקש אלא להסיעם מעלי ובלעם היה שונאם יותר מבלק
(במד"ר. תנחומא ה):

И сказал Бог Билеаму: не ходи с
ними, не проклинай народа этого,
ибо он благословен.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְבִלְעָם לֹא תִיזֵל עִמָּהוֹן לֹא תִלוֹט יָת עָמָא
אַרִי בְרִיךְ הוּא

12 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר

אֶת־הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא:

Rashi

לא תלך עמהם. אמר לו אם כן אקללם במקומי אמר לו לא תאור את העם אמר לו אם כן אברכם אמר לו אינם צריכין
לברכתך כי ברוך הוא משל אומרים לצרעה (ס"א לדבורה) לא מדובשיך ולא מעוקציד (במד"ר. תנחומא ו):

חמישי

И встал Билеам по утру и сказал
вельможам Балаковым: пойдите в
землю вашу, ибо не хочет Превечный
позволить мне идти с вами.

וְקָם בִּלְעָם בַּצֶּפְרָא וַאֲמַר לְרִבְרֵי בֶלָק אֵיזִילוּ
לְאַרְעֶכֶן אֲרִי לִית רְעוּא קָדָם יי לְמִשְׁבְּקֵי לְמִיזֵל
עֲמֹכֹן

13 וַיָּקָם בִּלְעָם בַּצֶּפְרָא וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בֶלָק לְכוּ

אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יִהְיֶה לְתַתִּי לְהֵלֶךְ עִמָּכֶם:

to refuse

Rashi

להלך עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם למדנו שרוחו גבוה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות
לפיכך ויוסף עוד בלק:

И встали вельможи Моавитские, и
пришли к Балаку, и сказали: не хочет
Билеам идти с нами.

וְקָמוּ רִבְרֵי מוֹאָב וְאָתוּ לְזֹת בֶּלָק וַאֲמָרוּ סָרִיב בִּלְעָם
לְמִיתִי עֲמָנָא

14 וַיָּקֻמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־בֶּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם

הֵלֶךְ עִמָּנוּ:

И снова послал Балак вельмож, более
и знатнее тех.

וְאוֹסִיף עוֹד בֶּלָק לְמִשְׁלַח רִבְרֵי סִגְיָאִין וַיִּקְרִיִן
מֵאֲלִין

15 וַיֹּסֶף עוֹד בֶּלָק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלֶּה:

И пришли они к Билеаму, и сказали
ему: так сказал Балак, сын Циппоров:
не отрекись прийти ко мне.

וְאָתוּ לְזֹת בִּלְעָם וַאֲמָרוּ לִיה כְּדִנֵּן אָמַר בֶּלָק בֶּר צִפּוֹר
לֹא כַעַן תִּתְמַנֶּע מִלְּמִיתִי לְזֹתִי

16 וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בֶּלָק בֶּן־צִפּוֹר

to debar
from
benefit
or...

אֶל־נָא תִמְנָע מִהֵלֶךְ אֵלַי:

Ибо окажу тебе великие почести, и
все, что ни скажешь мне, сделаю;
прийди же, прокляни мне народ этот.

אֲרִי יִקְרָא אֶיִקְרִינֶךָ לַחֲדָא וְכָל דִּי תִימַר לִי אֶעֱבֹד
וְאֵיתָא כְּעֵן לוֹט לִי יַת עֲמָא הָדִין

17 כִּי־כָבֵד אֶכְבְּדְּךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה

ולָכֶּה־נָּא קָבֵה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה:
to scoop out

Rashi

כי כבד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית נוטל לשעבר (רוצה לומר במלחמת סיחון) אני נותן לך (במדבר רבה. תנחומא ו):

Но Билеам отвечал и сказал слугам
Балаковым: хотя бы Балак давал мне
полный свой дом серебра и золота, не
могу преступить повеление
Превечного, Бога моего, чтобы
сделать чтонибудь малое или
великое.

וְאֶתִּיב בְּלָעָם וְאָמַר לְעַבְדֵי בָלָק אִם יִתֵּן לִי בָלָק מְלֵי
בֵּיתִיהָ כֶּסֶף וְזָהָב לִית לִי רָשׁוּ לְמַעַבְר עַל גְּזִירַת
מִימְרָא דַּיִי אֱלֹהֵי לְמַעַבְד זַעֲרָתָא אוֹ רַבָּתָא

18 וַיַּעַן בְּלָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתְּנוּ־לִי בָלָק מְלֵא

בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי

לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה:

Rashi

מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור
חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח (שם):
לא אוכל לעבור. על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה
(שם):

И так, останьтесь здесь и вы эту ночь,
и я узнаю, что́ будет Превечный снова
говорить со мною.

וּכְעֵן אוֹרִיכוּ כְּעֵן הָכָא אַף אַתּוֹן בְּלִילְיָא וְאַדַּע מָה
יוֹסֵף יִי לְמַלְלָא עָמִי

19 וַעֲתָה שְׁבוּ נָא בְּזֶה גַם־אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאַדְעָה מֶה־יִּסְף

יְהוָה דִּבֵּר עָמִי:

Rashi

גם אתם. פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים (שם):
מה יסף. לא ישנה דבריו מברכה לקללה הלואי שלא יוסיף לברך כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו (שם):

И пришел Бог к Билеаму ночью, и
сказал ему: если звать тебя пришли
эти люди, встань, иди с ними; но
только то, что Я буду говорить тебе,
должен ты делать.

וַאֲתָא מִימָר מִן קָדָם יי לְבָלַעַם בְּלִילְיָא וַאֲמַר לִיה אִם
לְמַקְרִי לָךְ אֲתוּ גְבֵרִיא קוּם אִיזִיל עֲמָהוֹן וּבְרָם יִת
פְּתִגְמָא דִּי אֲמַלִּיל עִמָּךְ יְתִיָּה תַעֲבִיד

20 וַיָּבֹא אֱלֹהִים | אֶל-בָּלַעַם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-לִקְרָא

לָךְ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לָךְ אֲתָם וְאִךְ אֶת-הַדָּבָר

אֲשֶׁר-אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתָּה תַעֲשֶׂה:

Rashi

אם לקרא לך. אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם:
ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואף על פי כן וילך בלעם אמר שמא אפתנו ויתרצה:

И встал Билеам утром, и оседлал
ослицу свою, и пошел с вельможами
Моавитскими.

וְקָם בָּלַעַם בְּצִפְרָא וְזִרְיוֹ יִת אֲתָנִיָּה וְאִזֵּל עִם רֶכְבִּי
מוֹאָב

21 וַיָּקָם בָּלַעַם בִּפְקָר וַיַּחְבֹּשׁ אֶת-אֲתָנֹוּ וַיֵּלֶךְ

a female
donkeyto wrap
firmly

עִם-שָׂרֵי מוֹאָב:

Rashi

ויחבש את אתנו. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם
שנאמר (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו (תנחומא ח):
עם שרי מואב. לבו כלבם שוה (במדבר רבה. שם):

И воспламенился гнев Бога за то, что
он пошел, и стал ангел Превечного на
пути, чтобы воспрепятствовать ему, а
он ехал на ослице своей, и два отрока
его с ним.

וַתִּקְיָף רָגְזָא דִּי אֲרִי אִזִּיל הוּא וַאֲתַעֲמַד מְלֹאָכָא דִּי
בְּאוֹרְחָא לְשֹׁטֶן לָהּ וְהוּא רֶכֶב עַל אֲתָנִיָּה וְתָרִין
עוֹלִימֹהִי עִמָּה

22 וַיַּחֲרֹאֶף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְּצֵב מְלֹאָךְ יְהוָה

to place

בְּדַרְךְ לְשֹׁטֶן לוֹ וְהוּא רֶכֶב עַל-אֲתָנֹוּ וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:

Rashi

כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך:

לשטן לו. מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד (במד"ר. תנחומא ח):

ושני נערי עמו. מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך יוליך עמו שני אנשים לשמשו וחוזרים ומשמים זה את זה (שם):

Когда ослица увидела ангела

Превечного, стоящего на пути, и меч

его, обнаженный, в руке его, то

своротила ослица с дороги, и пошла

на поле; и Билеам стал бить ослицу,

чтобы поворотить ее на дорогу.

23 וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ

שְׁלֹפָה בִּידּוֹ וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּךְ

to pull out

בָּלַעַם אֶת־הָאֵתוֹן לְהַטְתָּהּ הַדֶּרֶךְ:

וַחֲזַת אֶתְנָא יֵת מְלָאכָא דִּי מַעֲתַד בְּאַרְחָא וַחֲרָבִיה

שְׁלִיפָא בִידֵיה וְסִטַּת אֶתְנָא מִן אוֹרְחָא וְאַזְלַת בְּחֻקְלָא

וּמְחָא בָלַעַם יֵת אֶתְנָא לְאַסְטִיּוּתָהּ לְאַרְחָא

Rashi

ותרא האתון. והוא לא ראה שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו כשיראה

מזיקין (מדרש אגדה):

וחרבו שלופה בידו. אמר רשע זה הניח כלי אומנותו שכלי זיין של אומות העולם בחרב והוא בא עליהם בפיו שהיא אומנות

שלהם אף אני אתפוש את שלו ואבוא עליו באומנותו (תנחומא ח) וכן היה סופו (במדבר לא, ח) ואת בלעם בן בעור הרגו

בחרב:

Тогда ангел Превечного стал на

тропинке между виноградниками:

забор с одной, и забор с другой

стороны.

24 וַיַּעֲמֵל מַלְאָךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַפְּרָמִים גֹּדֶר מִזֶּה וּגְדֵר

path

מִזֶּה:

וְקָם מְלָאכָא דִּי בְשָׁבִיל כְּרַמָּיָא אַתְרָא דְגִדְרָא מְכָא

וּגִדְרָא מְכָא

Rashi

במשעול. כתרגומו בשביל. וכן (מ"א כ, י) אם ישפוק עפר שומרון לשעלים. עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן וכן (ישעיה

מ, יב) מי מדד בשעלו מים. ברגליו ובהלוכו:

גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא:

И увидела ослица ангела Превечного,
и прижалась к стене, и прижала ногу
Билеама к стене; и он снова стал бить
ее.

וַחֲזוּת אֱתָנָא ית מְלָאכָא דִּי וַאֲדַחֲקֵת לְכַתְּלָא וַדַּחֲקֵת
ית רַגְלָא דְּבַלְעָם לְכַתְּלָא וְאוּסִיף לְמַמְחָה

25 וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מְלָאךְ יְהוָה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ

אֶת־רַגְלָהּ בַּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ:

Rashi

ותלחץ. היא עצמה:

ותלחץ. את אחרים את רגל בלעם:

Но ангел Превечного пошел далее, и
стал на тесном месте, где не было
дороги, чтобы своротить направо или
налево.

וְאוּסִיף מְלָאכָא דִּי לְמַעְבָּר וְקָם בְּאַתֵּר עַק דִּי לִית
אַרְח לְמַסְטִי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא

26 וַיֹּסֶף מְלָאךְ־יְהוָה עֲבוּר וַיַּעֲמֵל בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר

left

אֵין־דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמָאוֹל :

Rashi

ויסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו להלן להיות לפניו במקום אחר כמו (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניו. ומדרש אגדה
יש בתנחומא (ח) מה ראה לעמוד בשלשה מקומות סימני אבות הראהו:

Когда ослица увидела ангела
Превечного, то легла под Билеамом;
и воспламенился гнев Билеама, и стал
он бить ослицу палкою.

וַחֲזוּת אֱתָנָא ית מְלָאכָא דִּי וּרְבַעַת תַּחוּת בַּלְעָם וַתִּקֵּיף
רוּגְזָא דְּבַלְעָם וּמָחָא ית אֱתָנָא בְּחִטְרָא

27 וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מְלָאךְ יְהוָה וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בַּלְעָם

to crouch

וַיִּחַר־אַף בַּלְעָם וַיִּךְ אֶת־הָאֲתוֹן בַּמֶּקֶל:

Тогда Превечный открыл уста
ослицы, и сказала она Билеаму: что
сделала я тебе, что ты бил меня уже
три раза.

וּפָתַח יי ית פּוֹמָא דְאַתְנָא וְאַמְרַת לְבִלְעָם מָה עָבַדְתִּי
לָךְ אֲרִי מְחִיתָנִי דְּנָן תִּלֵּת זְמָנִין

28 וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מַה־עָשִׂיתִי
לָךְ כִּי הִפִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רַגְלִים:

Rashi

זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה (תנחומא ט):

И сказал Билеам ослице: за то, что ты
издеваешься надо мною; если бы у
меня в руке был меч, то я убил бы
тебя.

וַאֲמַר בִּלְעָם לְאַתְנָא אֲרִי חִיִּכְתָּ בִּי אֱלוֹפוֹן אֵית חֶרֶבָא
בְּיַדִּי אֲרִי כְעֹן קַטְלִיתִיךְ

29 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְאַתְוֹן כִּי הִתְעַלְלָתְ בִּי
יִשְׁחָרֵב בְּיָדִי כִּי עָתָה הִרְגָתִיךְ:

if only
לו

to effect
thoroughly

Rashi

התעללת. כתרגומו לשון גנאי ובזיון:

לו יש חרב בידו. גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים זה הולך להרוג אומה שלמה בפיו ולא אתוּן זו צריך לכלי זיין (שם):

И сказала ослица Билеаму: не я ли
ослица твоя, на которой ты ездил
искони до сего дня? имела ли я
привычку так поступать с тобою? И
он сказал: нет.

וְאַמְרַת אֲתָנָא לְבִלְעָם הֲלֹא אֲנָא אֲתָנָךְ דְּרַכְבָּתָּ עָלִי
מִדְּאִיתָךְ עַד יוֹמָא הַדִּין הִמְלִיךְ אֶלְפָנָא לְמַעַבְדָּ לָךְ
כְּדִין וְאַמַּר לֹא

30 וַתֹּאמֶר הָאֲתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא אֲנִכִּי אֲתָנָךְ
אֲשֶׁר־רַכַּבְתָּ עָלַי מִעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכֵּן

to be
familiar
with

הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:

Rashi

ההסכן הסכנתי. כתרגומו וכן (איוב כב, ב) הלאל יסכן גבר. ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת
אסוסיא אמר להון ברטיבא שדאי ליה כו' כדאיתא במסכת עבודה זרה (ד, ב):

И открыл Превечный глаза Билеаму,
и увидел он ангела Превечного,
стоящего на дороге, и меч его,
обнаженный, в руке его, и
преклонился, и поклонился пред
лицом его.

וַיִּגְלֵא יְיָ יתְּעִי בְלַעַם וַחֲזָא יתְּ מַלְאַכָּא דִּי מַעֲתָד
בְּאַרְחָא וַחֲרַבִּיהָ שְׁלִיפָא בִידֵיהָ וְכַרְע וְסָגִיד לְאַפּוּהִי

И сказал ему ангел Превечного: за
что ты бил ослицу твою уже три раза?
ведь я вышел, чтобы
воспрепятствовать, ибо путь твой
опрометчив предо мною.

וַאֲמַר לִיה מַלְאַכָּא דִּי עַל מָה מַחֲיִיתָא יתְ אַתְנָךְ דְּנָן
תִּלַּת זְמַנִּין הָא אַנָּא נִפְקִית לְמַשְׁטָן אַרִי גְלִי קְדָמִי
דָּאֵת רְעִי לְמִיזֵל בְּאַוּרְחָא לְקַבְּלִי

Тогда ослица увидела меня, и
своротила от меня уже три раза; если
бы она не своротила от меня, то я и
убил бы тебя, а ее оставил бы живою.

וַחֲזַתְנִי אַתְנָא וְסִטַּת מִן קְדָמִי דְּנָן תִּלַּת זְמַנִּין אֵילוּפִין
לֹא סִטַּת מִן קְדָמִי אַרִי כְעַן אִפִּי יִתְדִי קְטִלִית וַיִּתֵּה
קַיִמִית

31 וַיִּגְלֵא יְהוָה אֶת־עֵינָיו בְּלַעַם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נֹצֵב

to shrivel
up

בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלֵפָה בְּיָדוֹ וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאַפּוּיוֹ:

32 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מָה הִכִּיתָ אֶת־אֲתָנָךְ זֶה

to
precipitate
or hurl...

שְׁלוֹשׁ רַגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֹצְאִיתִי לְשָׁטָן כִּי־ יִרְט

הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי:

Rashi

כי ירט הדרך לנגדי. רבותינו חכמי המשנה דרשוהו (שבת קה, א) נוטריקון יראה ראתה נטתה בשביל שהדרך לנגדי כלומר לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמרותי ומקרא קצר הוא כמו (ש"ב יג, לט) ותכל דוד לישנא אחרינא ירט לשון רצון וכן (איוב טז, יא) ועל ידי רשעים ירטני מפייס ומנחם אותי על ידי רשעים שאינן אלא מקניטים:

33 וַתֵּרָאֵנִי הָאֲתָנוֹן וַתֵּט לִפְנֵי זֶה שְׁלֹשׁ רַגְלִים אוֹלִי נִטְתָּה

מִפְּנֵי כִי עָתָה גַּם־אֲתַכָּה הָרָגְתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי:

Rashi

אולי נטתה. כמו לולא פעמים שאולי משמש בלשון לולא:

גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס והוא כמו גם הרגתי אותך כלומר לא העכבה בלבד קראתיך על ידי כי גם ההריגה: ואותה החייתי. ועתה מפני שדברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד בתוכחה כמו שכתוב ויאמר לא. הרגתיה שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב שחס המקום על כבוד הבריות וכן (ויקרא כ, טו) ואת הבהמה תהרוגו וכן (שם טז) והרגת את האשה ואת הבהמה (במ"ר):

И сказал Билеам ангелу Превечного:

согрешил я, ибо я не знал, что ты

стоишь против меня на дороге;

теперь же, если это негодно в глазах

твоих, то возвращусь.

34 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מִלְאָךְ יְהוָה חֲטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי

אַתָּה נֹצֵב לִקְרָאתִי בְּדֶרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ

אָשׁוּבָה לִי:

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְמִלְאָכָא דִּי חֲבִית אָרִי לֹא יָדַעְתִּי אָרִי

אַתָּה מַעֲתִיד לְקַדְמוֹתִי בְּאַרְחָא וְכַעֲן אִם בֵּישׁ בְּעֵינֶיךָ

אֵיתוּב לִי

Rashi

כי לא ידעתי. גם זה גנותו ועל כרחו הודה שהוא היה משתבח שיודע דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי (תנחומא י'): אם רע בעיניך אשובה לי. להתריס נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו הוא בעצמו צוני ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחזירו אמר לאברהם (בראשית כב, ב) קח נא את בנך וגו' ועל ידי מלאך בטל את דברו אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב (תנחומא י').

И сказал ангел Превечного Билеаму:

пойди с этими людьми, но только то,

что я тебе говорить буду, должен ты

говорить. И пошел Билеам с

вельможами Балаковыми.

35 וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאַפֹּס

אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתָּה תְּדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם

עִם־שָׂרֵי בָלָק:

וַיֹּאמֶר מִלְאָכָא דִּי לְבִלְעָם אֵיזִיל עִם גּוֹבְרִיא וּלְחֹד יֵת

פְּתָגְמָא דִּי אֲמַלִּיל עִמָּךְ יִתִּיה תְּמַלִּיל וְאַזַּל בִּלְעָם עִם

רַבְרָבֵי בָלָק

Rashi

לך עם האנשים. בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (במ"ר. מכות י, ב): ואפס. על כרחך את הדבר אשר אדבר וגו':

לך עם האנשים. כי חלקך עמהם וסופך להאבד מן העולם:
עם שרי בלק. שמח לקללם כמותם (שם):

Когда Балак услышал, что Билеам
приходит, то вышел на встречу ему в
Ир-Моав, что на границе при Арноне,
который на краю области.

וַיִּשְׁמַע בָּלָק אֶרֶי אֶתָּא בִּלְעָם וַנִּפְק לְקִדְמוּתָהּ לְקִרְתָּא
דְּמוֹאָב דִּי עַל תְּחוּם אֲרִנוֹן דִּי בְסִטְר תְּחוּמָּא

36 וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר

מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרִנוֹן אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַגְּבוּל:

Rashi

וישמע בלק. שלח שלוחים לבשרו (שם):

אל עיר מואב. אל מטרפולין שלו עיר החשובה שלו לומר ראה מה אלו מבקשים לעקור (במד"ר. שם):

И сказал Балак Билеаму: не посылал
ли я к тебе звать тебя? для чего не
шел ты ко мне? ужели действительно
не сумею оказать тебе почести?

וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם הֲלֹא מְשַׁלַּח שְׁלַחִית לְוֹתֶךָ לְמִקְרִי
לָךְ לְמָא לֹא אֶתִּיתָּא לְוֹתִי הַבְּקוּשְׁטָא הַזֶּה אֶמַּר לִית
אֲנָא יָכִיל לְיִקְרוּתֶךָ

37 וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בִּלְעָם הֲלֹא שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ

לְקִרְאָתְךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הַאֲמַנְם ^{in deed} לֹא אוֹכַל

כְּבָרְךָ:

Rashi

האמנם לא אוכל כבודך. נתנבא שסופו לצאת מעמו בקלון (שם):

И сказал Билеам Балаку: вот я и
пришел к тебе; могу ли я говорить
чтонибудь? То, что вложит Бог в уста
мои, должен я говорить.

וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֵא אֶתִּיתִי לְוֹתֶךָ כְּעֵן הַמִּיכַל
יְכַלְנָא לְמַלְלָא מִדְּעַם פְּתָגְמָא דִּי יִשְׁוֵי יִי בְּפִימִי יִתִּיה
אֲמַלִּיל

38 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק הִנֵּה-בָאתִי אֵלֶיךָ עֲתָה הִנְכוֹל

אוֹכַל דְּבַר מְאוּמָּה הַדִּבֵּר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי אֶתֹּ

אֲדַבֵּר:

שישי

И пошел Билеам с Балаком, и
пришли они в Кириат-Хуцот.

39 וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֻצוֹת:

וַאֲזַל בִּלְעָם עִם בָּלָק וְאָתוּ לְקִרְיַת מְחוֹזוֹהִי

Rashi

קריית חצות. עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה לומר ראה ורחם שלא יעקרו אלו:

И зарезал Балак крупного и мелкого
скота, и разослал Билеаму и
вельможам, которые были с ним.

40 וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וְצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וּלְשָׂרָיו אֲשֶׁר

אֵתוֹ:

וַנָּכִיס בָּלָק תּוֹרִין וְצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וּלְרַב־בְּנֵי דִי
עַמִּיה

Rashi

בקר וצאן. דבר מועט בקר אחד וצאן אחד בלבד (במד"ר):

И было, по утру, взял Балак Билеама
и возвел его на высоты Вааловы, и
увидел он оттуда часть народа.

41 וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת כָּעַל

וַיֵּרָא מִשָּׁם קֶצֶה הָעָם:

וַהֲוָה בַּצֹּפֶרָא וַדְּבַר בָּלָק יָת בִּלְעָם וְאַסְקִיָּה לְרִמָּת
דְּחִלְתִּיָּה וַחֲזָא מִתַּמָּן קֶצֶת מִן עַמָּא

Rashi

במות בעל. כתרגומו לרמת דחלתיה שם עבודת אלילים:

במדבר 23

И сказал Билеам Балаку: построй мне
здесь семь жертвенников, и приготовь
мне здесь семь тельцов и семь
баранов.

וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק בְּנֵה לִי הֵכָא שְׁבַע מִזְבְּחִין
וְאֶתְּקִין לִי הֵכָא שְׁבַע תּוֹרִין וְשְׁבַע דְּכָרִין

И сделал Балак, как говорил Билеам;
и вознесли Балак и Билеам по тельцу
и по барану на каждом жертвеннике.

וַעֲבַד בִּלְק כַּמָּא דִּי מַלִּיל בִּלְעָם וְאַסִּיק בִּלְק וּבִלְעָם
תּוֹר וְדָכֵר עַל כָּל מִזְבְּחָא

И сказал Билеам Балаку: стань у
всесожжения твоего, а я пойду; может
быть, встретится мне Превечный, и
что Он откроет мне, я объявлю тебе.
И пошел в уединенное место.

וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק אֶתְעַתֵּד עַל עֲלִיתָךְ וְאַיִהָךְ מָאִים
יַעֲרַע מִימַר מִן קֶדֶם יִי לְקִדְמוֹתֵי וּפְתָגְמָא דִּיחֻזְנִי
וְאַחֲוֵי לָךְ וְאַזֵּל יְחִידִי

1 וַאֲמַר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזָה שְׁבַע מִזְבְּחֹת

וְהִכֵּן לִי בָזָה שְׁבַע פָּרִים וְשְׁבַע אֵילִים:

2 וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פָּר

וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

3 וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב ^{to place} עַל־עֲלִיתְךָ וְאַלְכָה אוֹלֵי

יְקָרָה ^{to light upon} יְהוָה לְקִרְאָתִי וְדִבֶּר מִה־יְרָאֲנִי וְהִגִּדְתִּי לָךְ

^{bare hill} וַיֵּלֶךְ שָׁפִי :

Rashi

אולי יקרה ה' לקראתי. אינו רגיל לדבר עמי ביום:

וילך שפי. כתרגומו יחידי לשון שופי ושקט שאין עמו אלא שתיקה:

И встретился Бог Билеаму, и он
сказал Ему: семь жертвенников
соорудил я, и вознес по тельцу и по
барану на каждом жертвеннике.

4 וַיִּקְרַ אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת
הַמִּזְבְּחוֹת עֲרֹכְתִי וְאָעַל פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

וְעָרַע מִימַר מִן קָדָם יְיָ לֹות בִּלְעָם וַאֲמַר לִיה יֵת
שִׁבְעָא מִדְּבָחִין סְדֵרִית וְאִסְקִית תּוֹר וְדָכַר עַל כָּל
מִדְּבָחָא

Rashi

ויקר. לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל (ב"ר נב, ב):
את שבעת המזבחות. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה ארבעה (בראשית יב, ז) ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו (שם ח) ויעתק משם ההרה וגו' (שם יג, יח) ויאהל אברם וגו' ואחד בהר המוריה (שם כב, ט). ויצחק בנה אחד (שם כו, כה) ויבן שם מזבח וגו' ויכרו שם עבדי יצחק באר. ויעקב בנה שתיים אחד בשכם (שם לג, כ) ואחד בבית אל (שם לה, ז):
ואעל פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה אלא איל אחד:

И вложил Превечный слово в уста
Билеама, и сказал: возвратись к
Балаку и говори так.

5 וַיִּשֶׁם יְהוָה דְּבַר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה
תִּדְבֹר:

וַיְשׁוּי יְיָ פֶתְגָמָא בְּפִימָא דְּבִלְעָם וַאֲמַר תּוֹב לֹות בָּלָק
וּכְדִין תְּמַלִּיל

И он возвратился к нему, и вот, он
стоит у всесожжения своего, он и все
вельможи Моавитские.

6 וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל־עֹלָתוֹ הוּא וְכָל־שָׂרָיו מוֹאָב:

וְתַב לְוִתְיָהּ וְהָא מַעֲתֵד עַל עֹלָתֶיהָ הוּא וְכָל רַבְרָבֵי
מוֹאָב

И произнес он притчу свою, и сказал:
из Арама приводит меня Балак, царь
Моавитский, от гор востока: «прийди,
прокляни мне Иакова; прийди,
возбуди гнев на Израиля».

ונטל מתליה ואמר מן ארם דברני בלק מלכא דמואב
מטורי מדנחא איתא לוט לי יעקב ואיתא תריד לי
ישראל

7 וישא משלו ויאמר מן־ארם ^{to guide} ינחני בלק

מלך־מואב מהררי ^{the mountain} קדם לכה ארה־לי יעקב ולכה

זעמה ישראל:

Rashi

ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל. בשני שמותיהם אמר לו לקללם שמא אחד מהם אינו מובהק:

Как мне проклясть, кого не
проклинаят Бог? Как мне возбудить
гнев, на кого Превечный не
гневаётся?

מה אלוטיה דלא לטיה אל ומה אַתְרִכִּיה דלא
תַרְכִּיה יי

8 מה ^{to scoop out} אַקב לא ^{to puncture} אַקב לא קבה אל ומה אַזַּעם לא זַעם

יהוה:

Rashi

מה אקב לא קבה אל. כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש. לא קלל אלא אפם שנאמר (בראשית מט, ז) ארור אפם (במ"ר. תנחומא ויחי י) כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (בראשית כז, לג) גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (דברים כז, יב) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה (תנחומא בלק יב):

לא זעם ה'. אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך וזהו שנאמר (מיכה ו, ה) עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה' (ברכות ז, א. סנהדרין קד, ב):

Да, с вершины утесов вижу его, и с холмов зрю его: вот народ, отдельно живет он, и между народами не числится.

אַרְי מִרִּישׁ טוֹרֵי אֶזְרִיָּה וּמִרְמָתָא סְכִיתִיהָ הָא עָמָא
בְּלַחְדִּיהוֹן עֲתִידִין דִּיחֲסֹנוֹן עֲלָמָא וּבְעַמְמָא לֹא יִתְדָנוֹן
גְּמִירָא

9 כִּי־מֵרָאשׁ צָרִים אֶרְאֶנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן־עִם
separate
לְבַדִּד יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב:

Rashi

כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות (תנחומא יב):
הן עם לבדד ישכון. הוא אשר זכו לו אבותיו לשכון בדד כתרגומו:
ובגוים לא יתחשב. כתרגומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות עובדי גילולים שנאמר (ירמיה ל, יא) כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אינן נמנין עם השאר. דבר אחר כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנאמר (דברים לב, יב) ה' בדד ינחנו (תנחומא יב). וכשהאומות עובדי גילולים בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב:

Кто исчислит пыль Иакова, и сочтет четвертую часть Израиля? Да умрет душа моя смертию праведников, и такова да будет кончина моя.

מִן יִיכֹל לְמַמְנֵי דַעֲדָקִיא דְּבֵית יַעֲקֹב דְּאָמִיר עֲלִיהוֹן
יִסְגֹּון כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא אוּ חֲדָא מֵאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא
דִּישְׂרָאֵל תְּמוֹת נַפְשִׁי מוֹתָא דְּקַשִּׁיטוּהִי וְתֵהִי סוּפִי
כְּוָתְהוֹן

10 מִי מִנֵּה עֶפֶר יַעֲקֹב וּמִסֹּפֶר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל
a quarter
תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתֵהִי אַחֲרִיתִי כְּמֵהוּ:

Rashi

מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו דעדקיא דבית יעקב וכו' מארבע משריתא ארבע דגלים. דבר אחר עפר יעקב אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר (דברים כב, י) לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא יט, יט) לא תזרע כלאים. אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם (תנחומא יב):
ומספר את רבע ישראל. רביעותיהן. זרע היוצא מן התשמיש שלהם:
תמת נפשי מות ישרים. שבהם:

И сказал Балак Билеаму: что ты делаешь со мною? Я взял тебя, чтобы проклясть врагов моих, а ты, вот, благословляешь!

וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם מָה עֹשִׂיתָ לִּי לְקַבֵּי אֵיבִי
דְּבִרְתִּיךָ וְהָא בִּרְכָא מְבִרַכְתָּ לְהוֹן

И отвечал он, и сказал: не то-ли, что влагает Превечный в уста мои, обязан я говорить?

וְאֵתִיב וַאֲמַר הֲלֹא יָת דִּי יִשְׁוִי יְיָ בְּפִי וְיִתֵּי אֶטֶר
לְמַלְאָה

И сказал ему Балак: пойди со мною на другое место, откуда увидишь его, только часть его увидишь, а всего его не увидишь, и прокляни мне его оттуда.

וַאֲמַר לִיָּה בָלָק אֵימָא כְּעַן עֲמִי לְאַתֵּר אוֹחֶרֶן
דְּתַחְזִיגִיָּה מִתַּמָּן לְחוּד קְצִיתִיה תַּחְזִי וְכוּלִּיהָ לָא תַחְזִי
וּתְלוּטִיָּה לִי מִתַּמָּן

И взял его на равнину стражей, на вершину Писги, и построил семь жертвенников, и вознес по тельцу и по барану на каждом жертвеннике.

וּדְבַרִּיהָ לְחַמֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רִמָּתָא וּבִנָּא שְׁבַעֲא
מִדְּבָחִין וְאַסִּיק תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל מִדְּבָחָא

11 וַאֲמַר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם מָה עֹשִׂיתָ לִּי לְקַבֵּי אֵיבִי
לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתָ בְּרַךְ:

12 וַיַּעַן וַאֲמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יִשְׁם יְהוָה בְּפִי אֲשַׁמֵּר
לְדַבֵּר:

13 וַאֲמַר אֵלָיו בָּלָק לַךְ־[לְכָה־] נָא אִתִּי אֶל־מָקוֹם אֲחֵר
אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קִצְהוּ תִרְאֶה וְכָלוּ לֹא תִרְאֶה
וְקִבְנוּ־לִי מִשָּׁם:

Rashi

וקבנו לי. לשון צווי קללהו לי:

Tsophim

14 וַיִּקְחֵהוּ שָׂדֵה צִפִּים אֶל־רֹאשׁ הַפְּסִגָּה וַיְבִן שְׁבַעֲהָ
מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בְּמִזְבְּחָהּ:

Rashi

שדה צופים. מקום גבוה היה ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר:

ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק ראה בלק שעתידה פרצה להפרץ בישראל משם ששם מת משה. כסבור ששם

תחול עליהם הקללה וזו היא הפרצה שאני רואה (שם יג):

И сказал он Балаку: стань здесь при
всесожжении твоём, а я пойду на
встречу туда.

15 וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל־עֲלֹתָךְ וְאֶנְכִי אֶקְרָא

כֹּה:

וַאֲמַר לְבָלָק אֶתְעַמֵּד הָכָא עַל עֲלֹתְךָ וְאֲנִי אֶתְמַטִּי עַד

כָּא

Rashi

אקרה כה. מאת הקב"ה: אקרה. לשון אתפעל:

И встретился Превечный Билеаму, и
вложил слово в уста его, и сказал:
возвратись к Балаку, и говори так.

16 וַיִּקְרַע יְהוָה אֶל־בִּלְעָם וַיִּשֶׁם דְּבַר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב

אֶל־בָּלָק וְכֹה תִדְבֹּר:

וְעָרַע מִימַר מִן קֶדֶם יְיָ לְבִלְעָם וַיְשׁוּי פִתְגָמָא בְּפִימִיָּה

וַאֲמַר תּוֹב לְוֹת בָּלָק וּכְדִין תִּמְלִיל

Rashi

וישם דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר אלא כשהיה שומע שאינו נרשה

לקלל אמר מה אני חוזר אצל בלק לצערו ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמה בחכה להוליכה אל אשר

ירצה אמר לו על כרחך תשוב אל בלק (שם):

И он пришел к нему, и вот, он стоит
при всесожжении своем, и вельможи
Моавитские с ним. И сказал ему
Балак: что говорил Превечный?

17 וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל־עֲלֹתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר

לֹא בָלָק מָה־דִּבֶּר יְהוָה:

וְאַתָּא לְוֹתִיָּה וְהוּא מְעַמֵּד עַל עֲלֹתֵיָּה וְרַבְרָבֵי מוֹאָב

עִמָּיָה וַאֲמַר לִיָּה בָלָק מָה מְלִיל יְיָ

Rashi

ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב כיון שראו שאין בו תקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצתם

(שם):

מה דבר ה'. לשון צחוק הוא זה כלומר אינך ברשותך (במ"ר. שם):

И произнес он притчу свою, и сказал:
встань, Балак, и слушай, внимай мне,
сын Циппоров.

18 וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוֹם בָּלָק וְשִׁמְעַתְּ הָאֲזִינָה עֲדֵי בְנֵי
צֶפֶר:

וְנָטַל מִתְּלִיהָ וַאֲמַר קוֹם בָּלָק וְשִׁמְעַתְּ אֲצִית לְמִימָרִי
בֶּר צֶפֶר

Rashi

קום בלק. כיון שראהו מצחק בו נתכוון לצערו עמוד על רגליך אינך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום (שם):
בנו צפר. לשון מקרא הוא זה כמו (תהלים נ, י) חיתו יער (בראשית א, כד) וחיתו ארץ (תהלים קיד, ח) למעינו מים:

Не человек Бог, чтобы лгал, и не сын
человеческий, чтобы менял
намерения; Он ли скажет, и не
сделает, изречет, и не исполнит
этого?

19 לֹא אִישׁ אֵל וְיִכְיָב וּבֶן-אָדָם וַיִּתְּנָהּ הָהוּא אָמַר וְלֹא
יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יִקְיָמָהּ:

לֹא כְמִלִּי בְנֵי אֲנָשָׁא מִימַר אֱלֹהָא בְנֵי אֲנָשָׁא אָמְרִין
וּמְכַדְבִּין וְאִי לֹא כְעוֹבְדֵי בְנֵי בְשָׂרָא דְאִינוּן גְּזָרִין
לְמַעַבְדַּד וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין דְּהוּא אָמַר וְעֵבִיד וְכָל
מִימְרֵהּ מִתְקִים

Rashi

לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אומות ואתה סבור להמיתם במדבר (תנחומא מסעי ז):
ההוא אמר וגו'. בלשון תימה ותרגומו תייבין ומתמלכין חוזרים ונמלכין לחזור בהם:

Вот, благословлять взялся я, ибо Он
благословлял, и я не отвращу сего.

20 הִנֵּה בָרַךְ לְקַחְתִּי וּבָרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָנָהּ:

הָא בָּרַכְנָן קְבִילִית וְאַבְרַכִּינִיָּה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אָתַב
בְּרַכְתִּי מִיָּנִיָּה

Rashi

הנה ברך לקחתי. אתה שואלני מה דבר ה' קבלתי ממנו לברך אותם (ס"א ברך כמו לברך):
וברך ולא אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אשיב את ברכתו:
וברך. כמו וברך וכן הוא גזרת ר"ש כמו (תהלים עד, יח) אויב חרף כמו חרף וכן (שם י, ג) ובוצע ברך המהלל ומברך את
הגזול ואומר אל תירא כי לא תענש שלום יהיה לך מרגיז הוא להקב"ה. ואין לומר ברך שם דבר שאם כן היה נקוד בפתח
קטן (רוצה לומר סגול תחת הרי"ש) וטעמו למעלה אבל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן (צירי) וטעמו למטה:

Не зрит Он нечестия в Иакове, и не
видит суетного в Израиле;
Превечный, Бог его, с ним, и царское
благоволение в нем.

21 לֹא־הֵבִיט אֵוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמַל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה
אֱלֹהָיו עֲמֹו וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ:

אֶסְתַּכֵּלִית לִית פִּלְחֵי גִלּוּלִין בְּדִבְרֵי יַעֲקֹב וְאִף לֹא
עֲבָדִי לִיאֹוֹת שָׁקֶר בְּיִשְׂרָאֵל מִימָרָא דִּי אֱלֹהֵהוּן
בְּסַעֲדָהוּן וּשְׂכִינַת מַלְכֵהוּן בִּינִיהוּן

Rashi

לא הביט און וגו'. כתרגומו. דבר אחר אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט הקב"ה און שביעקב שכשהן עוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו: עמל. לשון עבירה כמו (שם ז, טו) הרה עמל (שם י, יד) כי אתה עמל וכעס תביט. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן: ותרועת מלך בו. לשון חבה ורעות כמו (שמואל ב טו, לו) רעה דוד אוהב דוד (שופטים טו, ו) ויתנה למרעהו. וכן תרגום אונקלוס ושכינת מלכהו בניהו:

Бог, выведший его из Египта, как бы
грозностию буйвола наделил его.

22 אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפֹּת רָאֵם לֹו: a wild bull weariness

אֱלֹהָא דְאַפְקִינוּן מִמִּצְרַיִם תּוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילֵיהּ

Rashi

אל מוציאם ממצרים. אתה אמרת (לעיל כב, ה) הנה עם יצא ממצרים לא יצא מעצמו אלא האלהים הוציאם (תנחומא יד): כתועפות ראם לו. כתוקף רום וגובה שלו וכן (איוב כב, כה) וכסף תועפות לשון מעוז המה. ואומר אני שהוא לשון (בראשית א, כ) ועוף יעופף. המעופף ברום וגובה ותוקף רב הוא זה: דבר אחר תועפות ראם. תוקף ראמים ואמרו רבותינו (גיטין סח, ב) אלו השדים:

Нет волшебства против Иакова, и нет
ворожбы против Израиля, пока будет
рассказываться в Иакове и Израиле о
том, что творил Бог.

23 כִּי לֹא־נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־ קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל כֹּהֵן a lot

יֹאמֶר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מֶה־פָּעַל אֵל:

אֲרִי לֹא נִחְשִׁיא צָבֻן דִּי־טַב לְדִבְרֵי יַעֲקֹב וְאִף לֹא
קָסְמִיא רַעַן בְּרַבּוּת בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּעֵדֻן יִתְאַמֵּר לְיַעֲקֹב
וּלְיִשְׂרָאֵל מָה עָבַד אֱלֹהָא

כי לא נחש ביעקב. כי ראויים הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים:

כעת יאמר ליעקב וגו'. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל זהו שנאמר (ישעיה ל, כ) והיו עיניך רואות את מורידך. דבר אחר יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא לשון הווה אינן צריכים למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום אינן מנחשים וקוסמים אלא נמסר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום או אורים ותומים מגידים להם (תנחומא יד). ואונקלוס לא תרגם כן:

Вот народ, как львица встает, как лев поднимается; не ляжет, пока не съест добычи, и крови убитых не напьется.

הַנֶּחֱשָׁבִים כְּלִבְיָא יָקוּם וְכֹאֲרִי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב a lion (properly) 24

עַד־יֵאָכֵל טֶרֶף וְדָם־חָלָלִים יִשְׁתֶּה:

הָא עֲמָא פְּלִיתָא שְׂרִי וְכֹאֲרִי יִתְנַטֵּל לֹא יִשְׁרִי
בְּאַרְעִיָּה עַד דִּיקְטוּל קְטוּל וְנִכְסֵי עֲמָמִיא יִירֶת

הן עם כלביא יקום וגו'. כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפילין (שם):
לא ישכב. כלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים (שם) דבר אחר הן עם כלביא יקום וגו'.
כתרגומו:

ודם חללים ישתה. נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדין חללים ויהרג הוא עמהם שנאמר (יהושע יג, כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם (במ"ר. תנחומא יד):

И сказал Балак Билеаму: ни клясть не кляни его, ни благословлять не благословляй его.

וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם גַּם־קָב לֹא תִקְבְּנוּ גַם־בִּרְךְּ לֹא 25

תְּבָרַכְנוּ:

וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם אִף מִלֵּט לֹא תִלוּטִינוּ אִף בִּרְכָא
לֹא תְּבָרַכִינוּ

גם קב לא תקבנו. גם ראשון מוסף על גם השני וגם שני על גם ראשון וכן (מ"א ג, כו) גם לי גם לך לא יהיה וכן (דברים לב, כה) גם בחור גם בתולה:

И отвечал Билеам, и сказал Балаку:
разве не говорил я тебе так: все, что
Превечный будет говорить, должен я
делать.

וְאֵתִיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְבָלָק הֲלֹא מִלִּילִית עִמָּךְ לְמִימַר
כָּל דִּי יִמְלִל יְיָ יִתִּיָּה אֶעֱבִיד

26 וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר

כָּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה:

שביעי

И сказал Балак Билеаму: пойдѣ,
возьму тебя на другое место, может
быть, это угодно будет в глазах Бога, и
ты проклянешь мне его оттуда.

וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם אֵיתָא כָּעַן אֲדַבְרִינֶךָ לְאַתֵּר אַחֲרֵן
מֵאִים יְהִי רַעְוָא מִן קֶדֶם יְיָ וְתִלְוִיטִיָּה לִי מִתְמָן

27 וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לְכֵה־נָא אֶקְחֶךָ אֶל־מְקוֹם אַחֵר

אֹלֵי יִישָׁר בְּעֵינַי הָאֱלֹהִים וְקִבְּתוּ לִי מִשָּׁם:
to scoop out

Rashi

וקבותרו לי. אין זה לשון צווי כמו וקבנו אלא לשון עתיד אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם. מלדיר"ש בלע"ז:

И взял Балак Билеама на вершину
Пеора, которая виднеется на
поверхности пустыни.

וַדַּבֵּר בָּלָק יֵת בִּלְעָם רִישׁ רִמְתָּא דְּמִסְתְּכִיָּא עַל אֲפִי
בֵּית יִשְׁמֹן

28 וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל־פְּנֵי

הַיַּשְׁמֹן:
wilderness

Rashi

ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה אמר שמא הקללה תחול עליהם משם וכן כל החוזים בכוכבים רואים ואין יודעים מה רואים (מדרש אגדה):

И сказал Билеам Балаку: построй мне
здесь семь жертвенников, и приготовь
мне здесь семь тельцов и семь
баранов.

וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק בְּנֵה לִי הֵכָא שִׁבְעָא מִדְבָּחִין
וְאַתְקִין לִי הֵכָא שִׁבְעָא תּוֹרִין וְשִׁבְעָא דְכָרִין

И сделал Балак, как сказал Билеам, и
вознес по тельцу и по барану на
каждом жертвеннике.

וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דִּי אָמַר בִּלְעָם וְאַסִּיק תּוֹר וּדְכָר עַל
כָּל מִדְבָּחָא

29 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק בְּנֵה-לִי בָזָה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת
וְהִכֵּן לִי בָזָה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים:

30 וַיַּעַשׂ בָּלָק כְּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בְּמִזְבֵּחַ:

במדבר 24

Когда видел Билеам, что угодно в
глазах Превечного благословлять
Израиля, то не пошел, как в тот и
другой раз, для гадания, а обратил
лице свое к пустыне.

וַחֲזָא בִלְעָם אֲרִי תַקִּין קָדָם יִי לְבָרְכָא יִתְיַשְׁרְאֵל וְלֹא
הִלֵּךְ בְּזִמְנָא אֱלֹהִין לְקַדְמוֹת נְחֻשִׁיא וְשׁוּי לְקַבִּיל
עֲגֻלָּא דְעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא אַפּוּהִי

1 וַיֵּרָא בִלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינָי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל

וְלֹא-הִלֵּךְ כְּפַעַם-בְּפַעַם לְקִרְאָת נְחֻשִׁים וַיֵּשֶׁת

אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו:

Rashi

וירא בלעם כי טוב וגו'. אמר איני צריך לבדוק בהקב"ה כי לא יחפוץ לקללם:

ולא הלך כפעם בפעם. כאשר עשה ב' פעמים:

לקראת נחשים. לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו אמר רוצה ולא רוצה לקללם אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת

עונותיהם תחול:

וישבת אל המדבר פניו. כתרגומו:

И поднял Билеам глаза свои, и увидел
Израиля, расположенного по
коленам своим, и был на нем дух
Божий.

2 וַיָּשָׂא בָלָעָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו
וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים:

וַיִּזְקַף בָּלָעָם יָת עֵינָוְהִי וַיַּחֲזֵא יֵת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָוְהִי
וַיֵּשֶׁרֶת עָלָוְהִי רוּחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יי

Rashi

וישא בלעם את עיניו. בקש להכניס בהם עין רעה והרי יש לך ג' מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה
(אבות פ"ה):
שכן לשבטיו. ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל
חבירו (ב"ב ס, א):
ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלבו שלא יקללם:

И произнес он притчу свою, и сказал:
речет Билеам, сын Беоров, речет муж
с проницательным оком,

3 וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאֻם בָּלָעָם בְּנֹו בְּעֹר וְנָאֻם הַגִּבֹּר
שְׁתָּם הָעֵינַי: to unveil

וַנִּטֵּל מִתְלִיָּה וַאֲמַר אֵימַר בָּלָעָם בְּרִיָּה בְּעֹר וַאֲמַר
גִּבֹּרָא דְשִׁפִּיר חַזִּי

Rashi

בנו בעור. כמו (תהלים קיד, ח) למעיני מים. ומדרש אגדה (תנחומא יג) שניהם היו גדולים מאבותיהם בלק בנו צפור אביו בנו
הוא במלכות ובלעם גדול מאביו בנביאות מנה בן פרס היה:
שתם העין. עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא (ע"ז סט, א) כדי שישתום ויסתום ויגוב.
ורבותינו אמרו (נדה לא, א) לפי שאמר (לעיל כג, י) ומספר את רובע ישראל שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי
תבא טפה שנוולד הצדיק ממנה. אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו ועל דבר זה נסמית עינו
של בלעם. ויש מפרשים שתום העין פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס ועל שאמר שתום העין ולא אמר שתום העינים למדנו
שסומא באחת מעיניו היה:

Речет слышащий речи Божии,
который видит видения Всемогущего,
повергаясь и с открытыми глазами.

4 נָאֻם שִׁמְעַת אֶמְרֵי־אֱלֹהִים מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נִפְל
וַגְּלוֹי עֵינָיו: a vision

אֵימַר דְּשִׁמְעַת מִימַר מִן קָדָם אֵל וַיַּחֲזֵא מִן קָדָם שְׂדֵי חַזִּי
שְׂכִיב וּמִתְגַּלִּי לִיָּה

Rashi

נפל וגלוי עינים. פשוטו כתרגומו שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונפל על פניו לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו:

Как прекрасны шатры твои, Иаков,
обитатели твои, Израиль!

5 מֶה־טָבוֹ אֶהְיֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל:

מָה טָבָא מִשְׁכְּנֶךָ יַעֲקֹב בֵּית מִיִּשְׂרָאֵל

Rashi

מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה (ב"ב ס, א):
משכנתיד. חנויתיד כתרגומו. דבר אחר מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם:
משכנתיד. אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליהם וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר (איכה ד, יא) כלה ה' את חמתו ובמה כלה ויצת אש בציון (תנחומא פקודי ה):

Как потоки извивающиеся, как сады
при реке, как алои, насажденные
Превечным, как кедры при воде!

6 כְּנַחֲלִים נְטִיּוֹ כְּגִנֹּת עָלֵי נֶהָר כְּאֶהְלִים נֹטֵעַ יְהוָה

כְּאֶרְזִים עַל־מַיִם:

כְּנַחֲלִין דְּמַדְבָּרִין כְּגִינֹת שְׂקִיָּא דְּעַל פְּרֵת כְּבוֹסְמִיָּא
דְּנָצִיב יִי כְּאֶרְזִין דְּנָצְבִין עַל מֵיָא

Rashi

כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קה, ב):
כאהלים. כתרגומו לשון (תהלים מה, כ) מור ואהליות:
נטע ה'. בגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה' כשמים המתוחין כאהל שנאמר (ישעיה מ) וימתחם כאהל לשבת (ולשון זה אינו דאם כן היה לו לנקוד כאהלים הא' בחול"ם):
נטע ה'. לשון נטיעה מצינו באוהלים שנאמר (דניאל יא, מה) ויטע אהלי אפדנו:

Каплет вода с ветвей его, и семя его у
вод обильных; и превосходит Агага
царь его, и возвеличивается царство
его.

7 יִזְלֹךְ מִיָּמִים מְדֻלָּיו וְזָרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֵם ^{bucket} ^{to drip}

מֵאֲגַג מֶלֶךְוּ וְתִנְשֵׂא מַלְכוּתוֹ:

יִסְגֵי מֶלֶכָא דִּיתְרָבָא מְבִנְהֵי וְיִשְׁלֹט בְּעַמְּמִין סְגִיָּאין
וְיִתְקוֹף מֵאֲגַג מֶלֶכִּיהָ וְתִתְנַטֵּל מַלְכוּתֶיהָ

Rashi

מדליו. מבאותיו ופירושו כתרוממו:

וזרעו במים רבים. לשון הצלחה הוא זרעו כזרע הזרוע על פני המים:
וירם מאגג מלכו. מלך ראשון שלהם יכבוש את אגג מלך עמלק:
ותנשא מלכותו. של יעקב יותר ויותר שיבא אחריו דוד ושלמה:

Бог, выведший его из Египта, как бы
грозностью буйвола наделил его;
пожирает он народы, врагов своих, и
кости их раздробляет, и стрелами
своими пронзает.

8 אֵל מוֹצִיָּאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעַפֶּת ^{a wild bull} ^{weariness} רָאָם לֹו יֹאכֵל

גוֹיִם צָרָיו וְעִצְמוֹתֵיהֶם ^{to dash} ^{asunder} יִמְחָץ : ^{arrow} וְחִצָּיו ^{to bone} יִגְרֵם

אֱלֹהָא דְאַפְקִינוֹן מִמִּצְרַיִם תּוֹקֶפָא וְרוּמָא דִּילֵיהּ יִיכְלוֹן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְסֵי עַמְּמִיָּא סְנֵאִיהוֹן וּבְכֹזֶת מֶלְכֵיהוֹן
יִתְפַּנְקוֹן וְאַרְעֵתְהוֹן יִחְסְנוֹן

Rashi

אל מוציאו ממצרים. מי גורם להם הגדולה הזאת. אל המוציאם ממצרים בתוקף ורום שלו יאכל את הגוים שהם צריו:
ועצמותיהם. של צרים:

יגרם. מנחם פתר בו לשון שבירה וכן (צפניה ג, ג) לא גרמו לבקר וכן (יחזקאל כג, לד) ואת חרשיה תגרמי. ואני אומר לשון
עצם שמגרר הבשר בשניו מסביב והמוח שבפנים ומעמיד העצם על ערמימותו:
וחציו ימחץ. אונקלוס תרגם חציו של צרים חלוקה שלהם כמו (בראשית מט, כג) בעלי חצים מרי פלגותא (ס"א לשון חלוקה
וחציה) וכן ימחץ לשון (שופטים ה, כו) ומחצה וחלפה רקתו שיחצו את ארצם ויש לפתור לשון חצים ממש חציו של הקב"ה
ימחץ בדמם של צרים יטבול ויצטבע בדמם כמו (תהלים סח, כד) למען תמחץ רגלך בדם ואינו זו מלשון מכה כמו (דברים
לב, לט) מחצתי שהצבוע בדם נראה כאילו מחוץ ונגוע:

Преклонился он, возлег, как лев и как
львица, кто поднимет его?

Благословляющие тебя да будут
благословенны, и проклинаящие
тебя да будут прокляты.

יְנוּחַ יִשְׂרָי בְּתִקּוֹף כְּאַרְיָא וּכְלִתָּא לִית מְלָכוּ
דְּתוּעִזְעִינִיָּה בְּרִיכָךְ יְהוֹן בְּרִיכָן וְלִיטָךְ יְהוֹן לִיטָן

9 פָּרַע שָׁכַב כְּאַרְיֵי וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ מִבְּרַכְיָךְ
a lion (properly) to bend the knee

בְּרוּךְ וְאַרְיֵי אָרוּר:

Rashi

כרע שכב כארי. כתרגומו. יתישבו בארצם בכח ובגבורה:

И воспламенился гнев Балака на
Билеама, и всплеснул он руками
своими, и сказал Балак Билеаму:
проклясть врагов моих я призвал
тебя, а ты, вот, благословил уже три
раза.

וּתְקִיף רוּגְזָא דְבָלָק בְּבִלְעָם וּשְׁקָפִינוּן לִידוּהִי וְאַמַּר
בָּלָק לְבִלְעָם לְמִילַט סְנָאִי קָרִיתָךְ וְהָא בְּרַכָּא מְבִרַכְתָּ
לְהוֹן דְּנָן תָּלַת זְמָנִין

to clap the hands

10 וַיַּחֲרֹאף בָּלָק אֶל־בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת־כַּפָּיו וַיֹּאמֶר

בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לָקֵב אֵיבִי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתְךָ בְּרוּךְ

זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:

Rashi

ויספוק. הכה זו על זו:

И так беги в место свое; думал я:
окажу тебе почести, но вот,
Превечный не допустил тебя до
почестей.

וּכְעַן אֲזִיל לָךְ לְאַתְרָךְ אֲמַרִית יְקָרָא אֲיִקְרִינָךְ וְהָא
מְנַעַךְ יי מן יקר

11 וַעֲתָה בְּרוּח־לְךָ אֶל־מְקוֹמָךְ אֲמַרְתִּי כִּבֵּד אֶכְבְּדֶךָ וְהִנֵּה

to debar from benefit or...

מְנַעַךְ יְהוָה מִכְבוֹד:

И сказал Билеам Балаку: разве не
говорил я и послам твоим, которых
ты прислал ко мне, так.

12 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק הֲלֹא גַם אֶל-מַלְאָכָיו

אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ אֵלַי דְּבַרְתִּי לֵאמֹר:

וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלֹא אִף לְאַזְגָדָיו דִּי שְׁלַחְתָּ לְוֹתִי
מִלִּילִית לְמִימָר

Хотя бы Балак давал мне полный свой
дом серебра и золота, не могу
преступить повеление Превечного,
чтобы сделать что либо доброе или
худое по своему произволу; что́ будет
Превечный говорить, то буду
говорить и я.

13 אִם-יִתֶּן-לִי בָלָק מָלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹר

אֶת-פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר-יִדְבֹּר

יְהוָה אֲתוֹ אֲדַבֵּר:

אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלִי בֵיתִיהָ כֶּסֶף וְזָהָב לִית לִי רִשׁוֹ
לְמַעַבֵּר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי לְמַעַבֵּד טְבָתָא אוֹ
בִישְׁתָּא מְרַעוּתִי דִּי יִמְלֵל יִי יְתִיהָ אֲמַלִּיל

Rashi

לעבור את פי ה'. כאן לא נאמר אלהי כמו שאמר בראשונה (לעיל כב, יח) לפי שידע שנבאש בהקב"ה ונטרד:

А теперь, вот, я иду к народу своему,
пойди, я предвещу тебе, что сделает
народ этот твоему народу в
позднейшие дни.

14 וְעַתָּה הֲנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אֵיעֶצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם

הַזֶּה לְעַמֶּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

וְכַעֲן הָא אָנָּא אֲזִיל לְעַמִּי אֵיתָא אֲמַלְכִּינָךְ מָה
דְּתַעֲבִיד וְאַחֲוִי לָךְ מָה דִּיעֲבִיד עֲמָא הָדִין לְעַמֶּךָ בְּסוֹף
יּוֹמִיָא

Rashi

הולך לעמי. מעתה הריני כשאר עמי שנסתלק הקב"ה מעלי:

לכה איעצך. מה לך לעשות ומה היא העצה אלהיהם של אלו שונא זמה הוא כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קו, א) תדע
שבילעם השיא עצה זו להכשילם בזמה שהרי נאמר (במדבר לא, טז) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם:
אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה. איעצך להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים
ומחץ פאתי מואב. התרגום מפרש קוצר העברי ויקטול וכו':

И произнес он притчу свою, и сказал:
речет Билеам, сын Беоров, речет муж
с проницательным оком;

וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָא בְלָעַם בְּנוֹ בְּעֹר וְנָאם הַגִּבֹּר
שְׁתֵּם הָעֵינַי:

Речет слышащий речи Божии, и
ведающий ведение Всевышнего,
видящий видения Всемогущего,
повергаясь и с открытыми глазами.

אִמַּר דְּשָׁמַע מִימַר מִן קָדָם אֵל וַיֵּדַע מִדַּע מִן קָדָם
עֵילָאָה חִיזוּ מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי שָׁכִיב וּמִתְגַּלִּי לִיה

15 וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָא בְלָעַם בְּנוֹ בְּעֹר וְנָאם הַגִּבֹּר
שְׁתֵּם הָעֵינַי:

16 נָאם שְׁמַע אִמְרֵי־אֵל וַיֵּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן מַחֲזֶה שְׂדֵי יַחֲזֶה
נִפְל וְגִלְוֵי עֵינָיִם:

Rashi

וַיֵּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן. לכוּן השעה שכוּעס בה (ברכות ז, א):

Вижу его, хотя не теперь, зрю его,
хотя не близко, восходит звезда от
Иакова, и восстает скипетр от
Израиля, и пронзает бока Моаву и
сокрушает всех сынов Шета.

חֲזִיתִיה וְלֹא כְעַן סְכִיתִיה וְלֹא אִיתוּהִי קָרִיב כֹּד יָקוֹם
מִלְכָּא מִיעָקֵב וַיִּתְרַבָּא מְשִׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּקְטֹּל
רַבְרָבִי מוֹאָב וַיִּשְׁלוּט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא

17 אֲרָאֵנוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרָנוּ וְלֹא קָרוֹב דְּרָךְ כּוֹכָב מִיעָקֵב
וְקָם שְׁבֹט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזֵל פְּאֵתֵי מוֹאָב וְקָרַקַר
כָּל-בְּנֵי־שֵׁת:

to trench

Rashi

אראנו. רואה אני שבחו של יעקב וגדולתו אך לא עתה הוא אלא לאחר זמן:

דרך כוכב. כתר גומו לשון (איכה ב, ד) דרך קשתו. שהכוכב עובר כחץ. ובלע"ז דישטינ"ט כלומר יקום מזל:

וקם שבט. רודה ומושל:

ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו (שמואל ב, ח) השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו' (מדרש אגדה):

וקרקר. לשון קורה כמו (מ"ב יט, כד) אני קרתי (ישעיה נא, א) מקבת בור נקרתם (משלי ל, יז) יקרוה עורבי נחל. פרוי"ר

בלע"ז:

כל בני שת. כל האומות שכולם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון:

Тогда будет Эдом завоеван, и будет
Сеир завоеван врагами своими, а
Израиль творит силу.

וְיִהְיֶה אֱדוֹם יְרוּתָא וְיִהְיֶה יְרוּתָא שְׂעִיר לְבַעְלֵי דְבְבוּהִי
וְיִשְׂרָאֵל יִצְלַח בְּנִכְסֵין

18 וְהָיָה אֱדוֹם יְרוּשָׁה וְהָיָה יְרוּשָׁה שְׂעִיר אִיבֵיו ^{occupancy}
וְיִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל:

Rashi

והיה ירשה שעיר איביו. לאויביו ישראל:

И властвовать будет тот, кто от
Иакова, и уничтожать будет остатки
от разрушения.

וַיִּיחֹות חָד מְדָבִית יַעֲקֹב וַיּוֹבִיד מְשִׁיזִיב מְקָרִית עַמְמָא

to tread
down

19 וַיֵּרֶד מִיעֶקֶב וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מַעִיר:

Rashi

וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר מיעקב:

והאביד שריד מעיר. מעיר החשובה של אדום והיא רומי ועל מלך המשיח אומר כן שנאמר בו (תהלים עב, ח) וירד מים עד
ים (עובדיה א, יח) ולא יהיה שריד לבית עשו:

И увидел он Амалека, и произнес
притчу свою, и сказал: первый из
народов — Амалек, но конец его — к
гибели.

וַחֲזָא ית עַמְלֶקָה וְנָטַל מִתְּלִיה וְאָמַר רִישׁ קְרִבִּיא
דִּישְׂרָאֵל הָוָה עַמְלֶקָה וְסוֹפִיהָ לְעֶלְמָא יִיבֵד

20 וַיֵּרָא אֶת-עַמְלֶק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֹאשִׁית גּוֹיִם

עַמְלֶק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אָבֵד:

Rashi

וירא את עמלק. נסתכל בפורענותו של עמלק:

ראשית גוים עמלק. הוא קדם את כולם להלחם בישראל וכך תרגם אונקלוס. ואחריתו להאבד בידם שנאמר (דברים כה, יט)
תמחה את זכר עמלק:

И увидел он Кеня, и произнес
притчу свою, и сказал: прочно
поселение твое, и устроено на скале
гнездо твое.

21 וַיֵּרָא אֶת־הַקֵּינִי וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן
מִוִּשְׁבֵּךְ וְשִׁים בְּסֹלֶעַ קִנָּךְ :
permanence Kenite nest

וַחֲזָא ית שלמא ונטל מתליה ואמר תקיף בית
מותבך ושוי בכרך תקיף מדורך

Rashi

וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק כענין שנאמר (שמואל-א טו, ו) ויאמר שאול אל הקיני וגו' הזכירו אחר
עמלק נסתכל בגדולתם של בני יתרו שנאמר בהם (דה"א ב, נה) תרעתים שמעתים שוכתים (ספרי בהעלתך עח):
איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית לכך הלא אתה עמי היית בעצה (שמות א, י) הבה נתחכמה לו ועתה נתישבת באיתן
ומעוז של ישראל (סנהדרין קו, א):

Но будет истреблен Каин; мгновенно
— и Ашур отведет тебя в плен.

22 כִּי אִם־יִהְיֶה לְבַעַר קַיִן עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךָ :
to transport into...

ארי אם יהי לשיצאה שלמא עד מה אתורא
ישביןך

Rashi

כי אם יהיה לבער קין וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת
השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם מה בכך:
עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך שמא לחלח וחבור אין זה טרוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום ותשוב
עם שאר הגליות:

И произнес он притчу свою, и сказал:
увы, кто останется жив, когда наведет
его Бог.

23 וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אוֹי מִי יִחִיהַ מִשְׁמוֹ אֵל:

וַנטל מתליה ואמר וי לחייבא דיוחון כד יעבד אלהא
ית אליו

Rashi

וישא משלו וגו'. כיון שהזכיר את שביית אשור אמר: אוי מי יחיה משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה שלא
ישים עליו הגוזר את אלה שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האומות ועוד יבואו צים מיד כתים ויעברו כתים שהן ארמיים
בבירניות גדולות על אשור:

Но корабли от берега Киттеев смирят
и Ашура, смирят и Эвера, и сами
также — к гибели.

וְצִיִּם מִיַּד כִּתִּיִּים וְעֵנֹי אֲשׁוּר וְעֵנֹי-עֶבֶר וְגַם-הוּא 24 fleet

עֲדֵי אֲבָד:

וְסִיעַן יִצְטָרְחָן מְרוֹמָאֵי וַיַּעֲנוּ לְאַתּוּר וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּן לְעֶבֶר
פָּרַת וְאַף אֵינוֹן לְעֶלְמָא יִיבְדוּן

Rashi

וענו אשור וענו עבר. וענו אותם שבעבר הנהר:

וגם הוא עדי אובד. וכן פירש (דניאל ז, יא) עד דקטילת חיותא והובד גשמה:

וצים. ספינות גדולות כדכתיב (ישעיה לג, כא) וצי אדיר ובורני רבתא:

И встал Билеам, и пошел, и
возвратился в свое место, и Балак
также пошел своею дорогою.

וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לְמִקְוֹמוֹ וְגַם-בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ: 25

(פ)

וְקָם בִּלְעָם וַאֲזַל וְתָב לְאַתְרֵיהּ וְאַף בָּלָק אֲזַל
לְאוֹרְחֵיהּ

במדבר 25

И жил Израиль в Шиттима, и начал
народ блудодействовать с дочерьми
Моава.

1 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיַּחֲלֵ הָעָם לְזָנוֹת אֲל־בָּנוֹת

מוֹאָב:

וַיִּתֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁיטִין וַיִּשְׁרִי עִמָּא לְמַטְעֵי בְתָר בָּנָת
מוֹאָב

Rashi

בשטים. כך שמה (סנהדרין קו, א):

לזנות אל בנות מואב. על ידי עצת בלעם כדאיתא בחלק (שם):

И приглашали они народ к жертвам
богов своих, и ел народ, и кланялись
они богам их.

2 וַתִּקְרְאוּ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְלֵם וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לְאֱלֹהֵיהֶן:

וַתִּקְרְאוּ לָעָם לְזִבְחֵי טַעֲוֹתָהֶן וַאֲכָל עַמָּא וּסְגִידוּ
לְטַעֲוֹתָהֶן

Rashi

וישתחוּ לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה
(תנחומא יח):

И прилепился Израиль к Баал-Пеору,
и воспламенился гнев Превечного на
Израиля.

3 וַיִּצְמַד וַיִּשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה
בְּיִשְׂרָאֵל:

to link

וַאֲתַחֲבֵר יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַתִּקְףּ רּוּגְזָא דִּי
בְּיִשְׂרָאֵל

Rashi

פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזו היא עבודתו:
ויחר אף ה' בישראל. שלח בהם מגפה:

И сказал Превечный Моисею: возьми
всех глав народа, и повесь тех пред
Превечным, пред солнцем, и
отвратится пламенный гнев
Превечного от Израиля.

4 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם
וְהוֹקַע אוֹתָם לִיהוָה נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן
אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל:

properly

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דְּבַר ית כָּל רִישֵׁי עַמָּא וְדוּן וּקְטוּל
דְּחֵיב קְטוּל קָדָם יְיָ לְקַבֵּל שְׂמִינִי וְיִתּוּב תְּקוּף רּוּגְזָא
דִּי מִיִּשְׂרָאֵל

Rashi

קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור (סנהדרין לה, א):
והוקע אותם. את העובדים.
והוקע. היא תלייה (שם לד, ב) כמו שמצינו בבני שאול (שמואל ב כא, ו) והוקענום לה' ושם תלייה מפורשת. עובדי עבודת
אלילים בסקילה וכל הנסקלים נתלין (סנהדרין מה, א):
נגד השמש. לעין כל ומדרש אגדה (תנחומא יט) השמש מודיע את החוטאים הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו:

И сказал Моисей судьям Израилевым:
убейте каждый своих людей,
прилепившихся к Баал-Пеору.

וַאֲמַר מֹשֶׁה לְדִיּוֹנֵי יִשְׂרָאֵל קְטִילוּ גִבְרֵי גִבְרֹהֶי
דְּאַתְחַבְּרוּ לְבַעַל פְּעֹר

5 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֲנָשִׁיו
הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹר:

Rashi

הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל ח' רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין (יח,
א):

И вот, некто из сынов Израилевых
пришел и подвел к братьям своим
Мидианеянку, в глазах Моисея и в
глазах всего общества сынов
Израилевых, когда они плакали у
входа намета откровения.

וְהָא גִבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָתָּא וְקָרַב לְוֹת אַחוּהִי יֵת
מְדִינִיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל כְּנָשָׁתָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִינוּן בְּכֵן בְּתִרְעָה מִשְׁכַּן זְמָנָא

6 וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל־אָחִיו אֶת־

political

הַמְדִּינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

Rashi

והנה איש וגו'. נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו' כדאיתא
באלו הן הנשרפין (שם פב, א):

את המדינית. כזבי בת צור:

לעיני משה. אמרו לו. משה. זו אסורה או מותרת אם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך וכו' כדאיתא התם (שם):
והמה בכים. נתעלמה ממנו הלכה (כל הבועל ארמית קנאין פוגעין בו) געו כולם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא
שנאמר (שמות לב, כ) ויטחן עד אשר דק וגו'. וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם.
תנחומא כ):

И увидел это Финеас, сын Елеазара,
сына Аарона священника, и встал из
среды общества, и взял копье в руку
свою;

וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כֹּהֵנָא וְקָם מִגּוֹ
כְּנִשְׁתָּא וַנְּסִיב רוֹמְחָא בְיָדֵיהּ

7 וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ
הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ: spear

Rashi

וירא פינחס. ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו. אמר לו קריינא דאיגרתא
איהו ליהוי פרוונקא מיד ויקח רומח בידו וגו' (סנהדרין שם):

И вошел за Израильтянином в
палатку, и пронзил обоих их,
Израильтянина и женщину ту в
утробу её; и отвращена была язва от
сынов Израилевых.

וַעַל בְּתֵר גִּבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל לְקוֹבְחָא וּבִזַּע יֵת תְּרוּיָהוֹן
יֵת גִּבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל וַיִּת אֶתְתָּא לְמַעְהָא וְאֶתְכְּלִי
מוֹתָנָא מַעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

8 וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־ הַקֶּבֶה וַיִּדְקֹר to stab a pavilion

אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־

קֶבֶתָהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: to inclose the abdomen

Rashi

אל הקבה. אל האהל:

אל קבתה. כמו (דברים יח, ג) הלחיים (ס"א אל הקיבה) והקיבה. כוון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה וראו כולם שלא
לחנם הרגם והרבה נסים נעשו לו כו' כדאיתא התם (סנהדרין פב, ב. ספרי קלא):

И было умерших от язвы двадцать
четыре тысячи.

וַהֲיוּ דְמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עֲשָׂרִין וְאַרְבַּעַה אֲלָפִין

9 וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֲלָף: (פ)

Micah 5:6-6:8

הפטרה — מיכה

הפטרה

מיכה 5

And the remnant of Jacob shall be in
the midst of many peoples, As dew
from the LORD, as showers upon the
grass, That are not looked for from man,
Nor awaited at the hands of the sons of
men.

And the remnant of Jacob shall be
among the nations, in the midst of
many peoples, As a lion among the
beasts of the forest, As a young lion
among the flocks of sheep, Who, if he
go through, treadeth down and teareth
in pieces, And there is none to deliver.

Let Thy hand be lifted up above Thine
adversaries, And let all Thine enemies
be cut off. .

And it shall come to pass in that day,
saith the LORD, That I will cut off thy
horses out of the midst of thee, And
will destroy thy chariots;

6 וְהָיָה | שְׁאֲרֵית יִעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטֵל מֵאֶת

to bind together shower of rain
יְהוָה כְּרִבְבִּים עָלֵי-עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא- יִקְוָה לְאִישׁ
to wait
וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם:

7 וְהָיָה שְׁאֲרֵית יִעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאַרְיֵה

young lion
בְּבֵה־מֹות יָעַר כְּכַפִּיר בְּעֵדְרֵי צֹאן אֲשֶׁר אִם עָבַר
to tread upon
וְרָמַס וְטָרַף וְאִין מִצִּיל:

8 תָּרִם יָדְךָ עַל-צָרֶיךָ וְכָל-אֹיְבֶיךָ יִכְרֹתוּ: (פ)

9 וְהָיָה בַיּוֹם-הַהוּא נֶאֱמַר-יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקִּרְבְּךָ

וְהִאֲבִדְתִּי מִרְכָּבְתֶּיךָ:

And I will cut off the cities of thy land,
And will throw down all thy
strongholds;

to pull
down or in
pieces

וְהִכְרַתִּי עָרֵי אֶרֶץ וְהָרַסְתִּי כָּל־מְבָצָרֶיהָ: 10

And I will cut off witchcrafts out of thy
hand; And thou shalt have no more
soothsayers;

magic

וְהִכְרַתִּי כְּשָׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעֲוֹנָנִים לֹא יִהְיוּ־לְךָ: 11

And I will cut off thy graven images
and thy pillars out of the midst of thee;
And thou shalt no more worship the
work of thy hands.

idol

וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצְבֹּתֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה 12

עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:

And I will pluck up thy Asherim out of
the midst of thee; And I will destroy
thine enemies.

to tear
away

וְנִתְּשָׁתִּי אֲשִׁירֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עֲרִיד: 13

And I will execute vengeance in anger
and fury upon the nations, Because
they hearkened not.

וְעָשִׂיתִי בְּאַף וּבְחֶמֶה נֶקֶם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: 14

(ס)

מיכה 6

Hear ye now what the LORD saith:
Arise, contend thou before the
mountains, And let the hills hear thy
voice.

1 שְׁמַעוּ־נָא אֶת אֲשֶׁר־יְהוָה אָמַר קוֹם רִיב אֶת־הַהָרִים

וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלְךָ:

Hear, O ye mountains, the LORD'S
controversy, And ye enduring rocks, the
foundations of the earth; For the LORD
hath a controversy with His people,
And He will plead with Israel.

a
foundation permanence

2 שְׁמַעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֲתָנִים מְסֻדֵּי אָרֶץ

כִּי רִיב לִיהוָה עַם־עַמּוֹ וְעַם־יִשְׂרָאֵל יִתְוַכַּח:

O My people, what have I done unto thee? And wherein have I wearied thee? Testify against Me.

For I brought thee up out of the land of Egypt, And redeemed thee out of the house of bondage, And I sent before thee Moses, Aaron, and Miriam.

O My people, remember now what Balak king of Moab devised, And what Balaam the son of Beor answered him; From Shittim unto Gilgal, That ye may know the righteous acts of the LORD.

'Wherewith shall I come before the LORD, And bow myself before God on high? Shall I come before Him with burnt-offerings, With calves of a year old?

Will the LORD be pleased with thousands of rams, With ten thousands of rivers of oil? Shall I give my first-born for my transgression, The fruit of my body for the sin of my soul?'

It hath been told thee, O man, what is good, And what the LORD doth require of thee: Only to do justly, and to love mercy, and to walk humbly with thy God.

3 עָמִי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ וּמֶה הִלָּאתִיךָ עָנָה בִּי:

4 כִּי הֵעֲלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עַבְדִּים פָּדִיתִיךָ

וְאִשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אֶהֱרֹן וּמִרְיָם:

5 עָמִי זְכַר־נָא מֶה־יַּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמֶה־עָנָה אֹתוֹ

בְּלָעָם בֶּן־בְּעֹזַר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת

צְדָקוֹת יְהוָה:

6 בַּמָּה אֶקְדָּם יְהוָה אֶקַּף ^{to curve} לֵאלֹהֵי מְרוֹם הָאֲקָדָמָנוּ

בְּעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה:

7 הֲרִצָּה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים ^{myriad} בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן

הָאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פָרִי בִטְנֵי חֲטָאת נַפְשִׁי:

8 הֲגִיד לָךְ אָדָם מֶה־טוֹב וּמֶה־יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי

אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד ^{to humiliate} וְהִצְנִיעַ לָכֶת

עִם־אֱלֹהֶיךָ: (פ)